

MTA TK Gyerekesély Műhelytanulmányok 2014/6

Mátészalkai kistérség

A kistérségben élő gyermekek, fiatalok és családjaik helyzetének, igényeinek és szükségleteinek felmérése 2014

Forrai Erzsébet

**MTA TK
Budapest
2014**

Készült a TÁMOP-5.2.1 támogatásával

Írta: Forrai Erzsébet

Szerkesztette: Husz Ildikó

Kiadja az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont

1014 Budapest, Országház u. 30.

<http://gyerekesely.tk.mta.hu/>

ISSN 2064-910X

Készült a TÁMOP-5.2.1 támogatásával

Írta: Forrai Erzsébet

Szerkesztette: Husz Ildikó

Kiadja az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont

1014 Budapest, Országház u. 30.

<http://gyerekesely.tk.mta.hu/>

© Forrai Erzsébet, 2014

Minden jog fenntartva

Tartalom

Bevezetés	4
Összefoglaló	4
1. A helyzetfelmérés módszertana	6
1.1. A vizsgálati minta	6
1.2. A kutatás kérdőíve	7
2. Demográfiai jellemzők	8
3. Foglalkoztatottság, iskolázottság	11
4. Anyagi helyzet	14
4.1. A gyermekszegénység mértéke	15
4.2. A szociális szolgáltatások igénybevétele	16
4.3. A családok anyagi deprivációja	17
5. Lakáshelyzet	21
6. Korai szocializáció, nevelés, oktatás	22
6.1. Kisgyerekkor és bölcsődei ellátás	22
6.2. Óvoda	24
6.3. Iskola	25
7. A gyermeki szükségletek kielégítettsége	30
8. Egészség	32
9. A településsel kapcsolatos vélemények	35
10. A Szatmári Gyerekesély Program ismertsége	37
Felhasznált források	38
1. számú melléklet: A felmérés további kérdéseinek megoszlásai	39
Gyerekekre vonatkozó adatok	39
Gyermekek háztartásaira vonatkozó adatok	46
2. számú melléklet: A felmérés kérdőívei	53

Bevezetés

A Mátészalkai kistérségben 2013. március 1-vel indul el a TÁMOP-5.2.3-A-12/1-2012-0007 azonosító számú „Integrált térségi programok a gyerekek és családjaik felzárkózási esélyeinek növelésére a Mátészalkai kistérségben” című projekt, más néven a Szatmári Gyerekesély Program. A Program célja, hogy különböző, szociális, egészségügyi, oktatási, foglalkoztatási stb. szolgáltatásokon keresztül javítsa a kistérségben élő gyerekek és szülei életlehetőségeit, különös tekintettel a szegénységben élőkre.

A Program megtervezéséhez alapvető információkat nyújtott a 2012-ben készült ún. kistérségi tükör, amely elsősorban helyben gyűjtött adatokra, illetve egyéb adatbázisokra támaszkodva átfogó képet igyekezett nyújtani a kistérség helyzetéről.

Jelen kutatás mind módszereiben, mind célcsoportjában eltér a kistérségi tükrötől. Egyfelől a vizsgálat speciálisan a gyermekes családokat célozta, másfelől az adatgyűjtés módja a személyes megkeresés folyamán felvett kérdőív.

Összefoglaló

A Mátészalkai kistérségben a 2011. évi népszámláláskor 64 015 fő élt, a 18 évesnél fiatalabb népesség száma pedig 14 189 fő. A magas szegénységi kockázatú, három vagy többgyermekes háztartások az összes háztartás egyötödét, míg az egyszülős háztartások 5%-át alkotják.

A foglalkoztatottság mértéke a kistérségben rendkívül alacsony: a gyermekes háztartásokban élő aktív korúaknak (16-62 évesek) csak mindössze egyharmada (32,4%) foglalkoztatott. A kistérségben élő gyermekes háztartások közel egynegyedében (22,6%) a kérdőív felvételekor egyetlen foglalkoztatott (még közmunkás sem) volt. Ilyen háztartásban él a gyerekek egynegyede. A foglalkoztatási helyzetet tovább rontja, hogy 43 822 megyei álláskeresőre mindössze 3 389 álláshely jut. Valamint az, hogy a kistérségben élők iskolai végzettsége igen alacsony: a gyermekes háztartásokban élő 15 éves és idősebb népesség 9,7%-a nem fejezte be az általános iskolát, és a 18 évesek és annál idősebbeknek mindössze 32,5%-a érettségizett le.

A kistérség háztartásainak 56,7%-a, és a gyerekek majdnem kétharmada (61,7%-a) szegény¹. A Mátészalkai kistérségben tehát megközelítőleg három gyerekből kettő a szegénységi küszöb alatt él, ha pedig roma családba születik, ez az arány már tízből kilenc. Pénzben is kifejezve a helyzetet: a kistérségben élő gyermekes

¹ A tanulmány további részében azokat a háztartások, személyeket tekintjük szegénynek, akik e jövedelmi küszöb alatt élnek.

háztartásokban egy főre egy hónapban átlagosan 38 800 Ft jövedelem jutott. Érthető hát, ha a szegény családok majd egyharmada hónapról hónapra anyagi gondokkal küzd, 17%-a pedig egyenesen nélkülöz.

A lakhatási helyzet, főként a szegény és a roma családokban, rendkívül rossz. A roma háztartások közel felében nincs vízöblítéses wc, egyharmadában víz, közel ugyanennyi lakásban fürdőszoba.

A kistérségben a kisgyerekkori ellátások fejlesztésre szorulnak: bár a bölcsődei ellátás lefedi az egész kistérséget, a gyerekeknek kevesebb, mint 5%-a jutott ehhez a szolgáltatáshoz. Ezt a hiányt egyelőre a Biztos Kezdet Gyerekház is csak részben tudja pótolni, amiből a kistérségben öt darab van (Ópályiban, Nyírcsaholyban, Vaján BK ház, Nyírkátán és Nyírparasznyán BK szolgáltatás működik).

Az óvodai helyzet azonban sokkal jobb, hiszen majdnem az összes gyerek járt vagy jár óvodába, azonban jellemző a kései óvodakezdés, különösen a szegény, illetve a roma gyerekek körében. Ugyancsak jellemző a kistérségben a későbbi iskolakezdés: a gyerekek közel 60%-a 7 éves korában vagy még később kezdi meg az általános iskolai tanulmányokat.

A kistérségben, szegény háztartásban élő gyerekek deprivációja nagyon sok vonatkozásban megnyilvánul. Nem csak a családi szocializációs és társas, valamint az iskolai szükségletek, de az alapszükségletek kielégítése sem biztosított sokuk számára: nem kap naponta háromszor enni a gyerekek 5%-a.

1. táblázat: Összefoglaló adatok a Mátészalkai kistérség gyerekes háztartásairól

a Mátészalkai kistérségben, a gyerekes háztartásokban a...	%
szegény családok aránya	56,7
szegény gyerekek (0-17 évesek) aránya	61,7
foglalkoztatott nélküli háztartások aránya	22,6
legfeljebb 8 osztályos végzettségű 15 éven felüliek aránya	88,9
a víz nélküli lakások aránya	14,7

1. A helyzetfelmérés módszertana

A tanulmány alapjául szolgáló adatfelvétel a Mátészalkai kistérségben élő, 0-17 éves gyermeket nevelő családok reprezentatív mintáján készült 2014 márciusában. A kérdezést a Zsigmond Király Főiskola Kommunikáció- és Művelődéstudományi Intézet Szociológia Tanszékének oktatói és hallgatói végezték. A kistérség 26 települése közül 11 került be a felmérésbe, ezek a következők voltak: Géberjén, Nagyecsed, Nyírcsaholy, Rápolt, Győrtelek, Vaja, Mátészalka, Fábiánháza, Ópályi, Nyírkáta, Papos. A mintaválasztás menetének részleteit az alábbiakban mutatjuk be.

1.1. A vizsgálati minta

A 2011. évi népszámlálásból származó adatokból a gyerekszám szerinti rétegzett valószínűségi mintát készítettünk. A lekérdezéshez szükséges reprezentatív mintát többlépcsős, csoportos valószínűségi mintavételi eljárással alakítottuk ki, olyan tényezőket figyelembe véve, amelyekről azt feltételeztük, hogy alapvetően befolyásolják a gyermekes családok életkörülményeit. Ezen tényezők a következők: az adott háztartásban élő gyermekek száma, a település nagysága és típusa, valamint etnikai összetétele. A mintaválasztás első lépcsőjében a 26 települést csoportosítottuk a fenti település-ismérvek szerint (város vagy község, ezen belül 1000 főalatti, 1001-2000 fő közötti vagy 2000 fő feletti, a roma népesség aránya alacsony, közepes vagy magas). A cél az volt, hogy az előzetesen meghatározott szempontok alapján kialakított településtípusok mindegyike esélyt kapjon a mintába kerülésre. Az azonos kategóriába eső települések közül – a kistérséggel egyeztetve – igyekeztünk olyanokat választani, ahol megtalálható a Gyerekesély program valamely programeleme. A mintába került települések besorolását az 2. táblázat tartalmazza.

2. táblázat: A Mátészalkai kistérségi településminta kialakítása

cigány népesség aránya	a település lélekszáma		
	0-1000 fő	1001-2000 fő	2001+ fő
0-10%	Fülpösdaróc, Géberjén , Papos , Szamoskér, Tiborszállás, Vállaj	Győrtelek, Jármí, Ökörítőfülpös, Ör,	Mátészalka, Mérk, Nyírmeggyes, Vaja ,
10-20%	Nyírparasznya	Fábiánháza, Szamosszeg,	Kocsord, Nagydobos, Nyírcsaholy,
20+%	Rápolt	Nyírkáta,	Hodász, Kántorjánosi, Nagyecsed, Ópályi,

Forrás: Népszámlálás 2011.

A kiválasztott településeken a gyermekek név- és címlistájából a háztartásokra vonatkozóan gyermekszám-kategóriákat alakítottunk ki (egy-, két és három- vagy többgyerekesek), majd az egyes kategóriák megoszlását tükröző véletlen háztartásmintát vettünk. Mátészalkán 5%, a városokban 10%, a többi település esetében 15%-os merítéssel dolgoztunk. A cél itt az volt, hogy a kisebb településeken is elemezhető elemszámú almintákat kapjunk. A településenként eltérő elérési arányokból adódó kisebb mintabeli eltolódásokat utólag súlyozással korrigáltuk. (Az elemszámokat a 3. tábla mutatja be.) A címlista 391 háztartást, a pót-címlista 238 háztartást tartalmazott. Ebből a kistérségi ellenőrzés során számos cím kiesett, így a hallgatók összesen mintegy 500 háztartást kerestek fel.

3. táblázat: A Mátészalkai kistérség vizsgált településein élő gyermekes háztartások száma összesen és a súlyozott vizsgálati mintában (db)

település	gyermekes háztartások							
	populáció				súlyozott minta			
	egy	kettő	három és több gyermek	összesen	egy	kettő	három és több gyermek	összesen
Mátészalka	1950	966	294	3210	53	28	12	93
Nagyecsed	592	403	207	1202	36	15	14	65
Vaja	277	258	143	678	19	12	9	40
Fábiánháza	191	100	58	349	16	8	6	30
Géberjén	50	30	6	86	5	2	1	8
Győrtelek	129	62	48	239	13	6	6	25
Nyírcsaholy	209	141	54	404	17	9	8	34
Nyírkáta	133	105	88	326	13	7	11	31
Ópályi	215	156	122	493	18	10	13	41
Papos	67	48	34	149	5	4	2	11
Rápolt	12	3	8	23	1	0	2	3
összesen	3825	2272	1062	7159	196	101	84	381

1.2. A kutatás kérdőíve

Az adatfelvétel során a mintába került családok körében először egy Háztartás kérdőív alapján gyűjtöttünk információkat a háztartásban élő személyek neméről, életkoráról, iskolázottságáról, gazdasági aktivitásáról, a család szerkezetéről, jövedelmi viszonyairól, segélyekhez, támogatásokhoz való hozzáférésükről, lakáshelyzetükről, esetleges díjhátralékaikról, fizikai és mentális egészségi állapotukról, saját helyzetük megítéléséről.

Következő lépésben a háztartásban élő minden gyermekről külön kérdőívet vettünk fel (Gyermek kérdőív), melynek célja a következő témakörök feltérképezése volt: óvodai, iskolai jellemzők, számítógép- és internethasználat, gyermekbetegségek előfordulása, gyermek-szükségletek kielégítettsége, gyermek-szülő kapcsolat jellege. (A felmérésben használt kérdőíveket a mellékletben adjuk közre.)

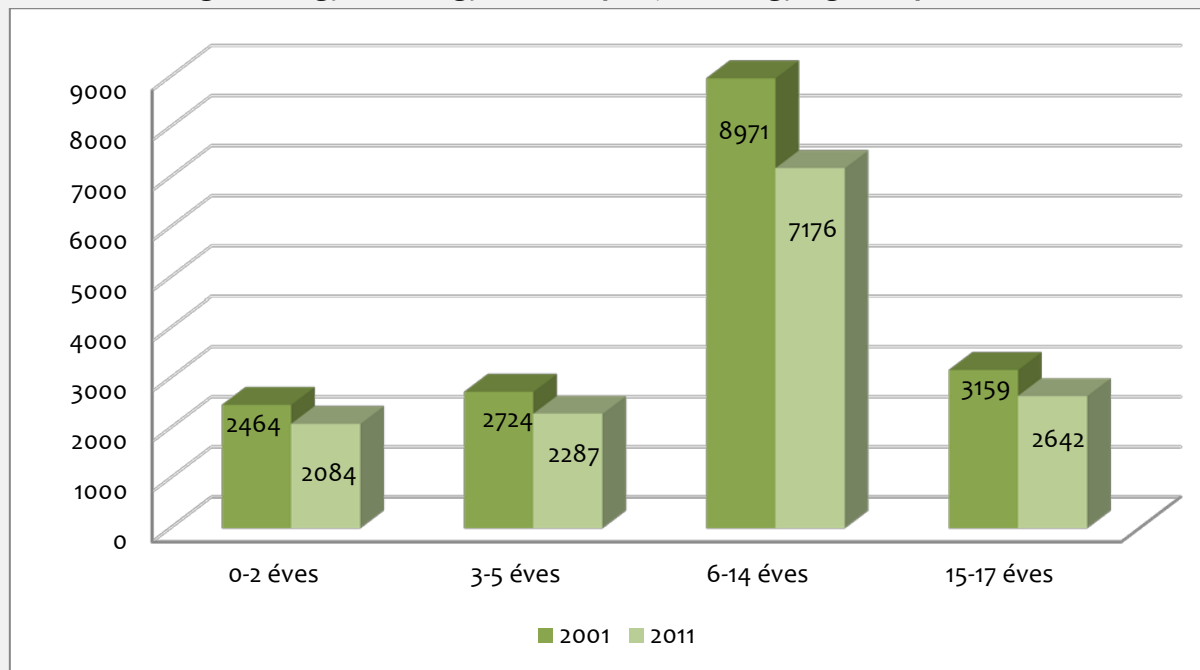
Ahol mód volt rá, ott a felmérés eredményeit országos adatokkal is összevetettük. Az országos referencia értékek egy része a 2011-es Népszámlálás adataiból, másik része pedig a TÁRKI 2012-es országos reprezentatív felméréséből származik (TÁRKI Háztartásmonitor 2012). A gyermeki szükségleteknél az összehasonlítás alapjául a 2009-ben végzett EU-SILC felmérés indikátorai szolgálnak.

2. Demográfiai jellemzők

A Mátészalkai kistérség **állandó népessége** a legutóbbi népszámláláskor 66 576 fő volt, **lakónépessége** 64 015 fő, a **gyermekkorúaké** (0-17 évesek) pedig 14 189 fő (arányuk 22,2% a lakónépességben). Más összehasonlításban: a kistérségben 100 aktív korúra 29 gyerekkorú jutott 2011-ben, ami ugyan meghaladja az ország egészében tapasztalt 24 fős értéket, egyben azonban egyértelmű (és az országos, 26 fős mértéket meghaladó) csökkenés a 2001. évi 34 főhöz képest. A kistérségben tapasztalható előregedést jelzi továbbá, hogy míg 2001-ben 100 gyerekkorúra még csak 84 öregkorú személy jutott, addig ez a szám 2011-re 109 főre emelkedett², és ezzel a kistérség gyakorlatilag lekövette az országos folyamatokat. A gyerekek számában bekövetkezett, több mint 3000 fős csökkenés mértéke – korcsoportok szerint – az 1. ábrában látható.

² Az adatok forrása a 2001., illetve 2011. évi népszámlálás.

1. ábra: A kistérségben élő gyerekek egyes korcsoportjainak nagysága a népszámlálások éveiben (fő)

Forrás: KSH Népszámlálás, 2001, 2011

Ugyancsak a 2011. évi census adatai alapján a kistérségben összesen 7 259 **cigány ember** él, akik a kistérség lakónépességének 11,3%-át alkotják. Ez az arány az országos (3,2%) és a megyei (8,0%) adatokat is felülmúlja. Ha ehhez figyelembe vesszük, hogy 2012-ben a kistérség jegyzői a cigány népesség lélekszámát 14 ezer fő körülire, arányát pedig 22,6%-ra becsülték³, akkor azt mondhatjuk, a kistérségben jelentős a roma népesség. A gyerekes családok körében még ennél is magasabb arányt kaptunk: felmérésünk adatai szerint a gyerekes háztartások egyharmada (34,6%)⁴, és a gyerekek 41,2%-a roma a kistérségben. A gyerekek körében csak a legkisebbek között múlja felül a roma gyerekek aránya a nem romákét, de minden korosztályban a gyerekek legalább egyharmada roma származású. (4. táblázat)

³ Forrai E.: Mátészalkai kistérség – kistérségi helyzetelemzés, 2012

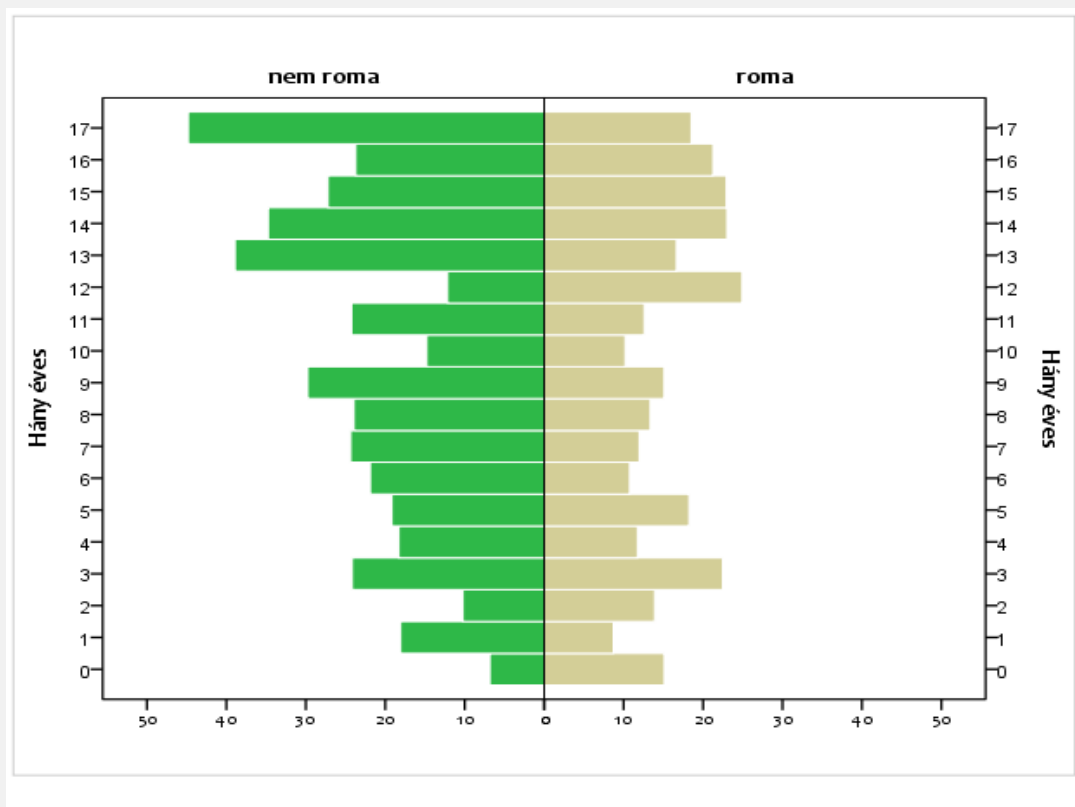
⁴ A felvételben a nemzetiségi hovatartozást aszerint kategorizáltuk, hogy a megkérdezett első- és másodsorban milyen nemzetiségűnek vallja magát, valamint hogy a kérdezettől kívül van-e olyan személy a háztartásban, aki romának tekinti magát. A válaszokat összesítve azokat a háztartásokat tekintettük romának, amelyekben legalább egy személy romának vallotta magát.

4. táblázat: A roma gyerekek aránya a 0-17 évesek körében, korcsoportonként, százalék

korcsoport	nem roma	roma
0 – 2 éves	47,9%	52,1%
3 – 5 éves	54,4%	45,6%
6 – 13 éves	62,1%	37,9%
14 – 17 éves	60,2%	39,8%
kistérség összesen	58,8%	41,2%
ország ⁵	89%	11%

Azt látjuk (2. ábra), hogy a roma népesség körében sokkal kiegyenlítettebb a **gyerekvállalási kedv** a kistérségben, a nem romák körében azonban jelentős ingadozások tapasztalhatók, másfelől pedig egy egyértelműen csökkenő tendencia (az egy és háromévesek csoportját kivéve). Az adatok tehát azt mutatják, hogy a nem romák körében tapasztalható csökkenő gyermekvállalás az, ami a roma és nem roma gyerekek arányában megjelenő arányváltozást indokolja.

2. ábra: A mintába került gyerekek korpiramisa etnikai hovatartozás szerint, fő

⁵ Az adatok forrása: Husz I.: Encsi kistérség. A kistérségben élő gyermekek, fiatalok és családjaik helyzetének, igényeinek és szükségleteinek felmérése, 2013. MTA TK, Budapest, 2013

Több vizsgálat, legutóbb a TÁRKI Háztartásmonitor 2012. évi adatai is azt mutatják, hogy a **gyermekes családok szegénységi kockázata** magasabb, mint a gyermektelen családoké. Különösen magas a relatív jövedelmi szegénységben élők aránya a **három vagy több gyereket nevelő családoknál**, amelyek a Mátészalkai kistérségben a háztartások egyötödét, a roma háztartásoknak pedig megközelítőleg egyharmadát alkotják. (Az egy gyereket nevelő háztartások aránya 51,4%, míg a két gyerekeseké 26,5%.) Ugyancsak veszélyeztetettek az **egyszülős háztartások**, melyek aránya a kistérségben 4,8%.

3. Foglalkoztatottság, iskolázottság

A **foglalkoztatottság** vonatkozásában a Mátészalkai kistérség helyzete 1980 és 2001 között fokozatosan romlott, hiszen a foglalkoztatottak aránya az 1980-as 39,7%-ról 23,9%-ra⁶ csökkent (2001), és csak az utóbbi évtizedben mutatott növekedést. Ugyanakkor ez a megnövekedett érték is közel 10 százalékponttal elmarad az országos foglalkoztatottsági szint mögött. (A kistérségen belüli egyenlőtlenséget jelezheti, hogy ez az elmaradás annak ellenére ekkora, hogy a kistérségi központ foglalkoztatottság szintje, minimálisan ugyan, de meghaladja az országos, és jelentősen meghaladja a megyei értéket.) Mindemellett a munkanélküliek aránya másfélszerese az országos aránynak.

5. táblázat: A népesség gazdasági aktivitása, 2001, 2011

	foglalkoztatott		munkanélküli		inaktív kereső		eltartott	
	2001	2011	2001	2011	2001	2011	2001	2011
Mátészalka	34,3	40,0	5,1	6,9	30,8	28,0	29,8	25,1
Mátészalkai kistérség összesen	23,9	30,5	6,3	8,7	38,0	32,2	31,9	28,6
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye összesen	27,0	33,7	6,1	7,3	35,1	30,3	31,7	28,6
ország összesen	36,2	39,7	4,1	5,7	32,4	29,7	27,3	24,9

Forrás: KSH Népszámlálás 2001, 2011

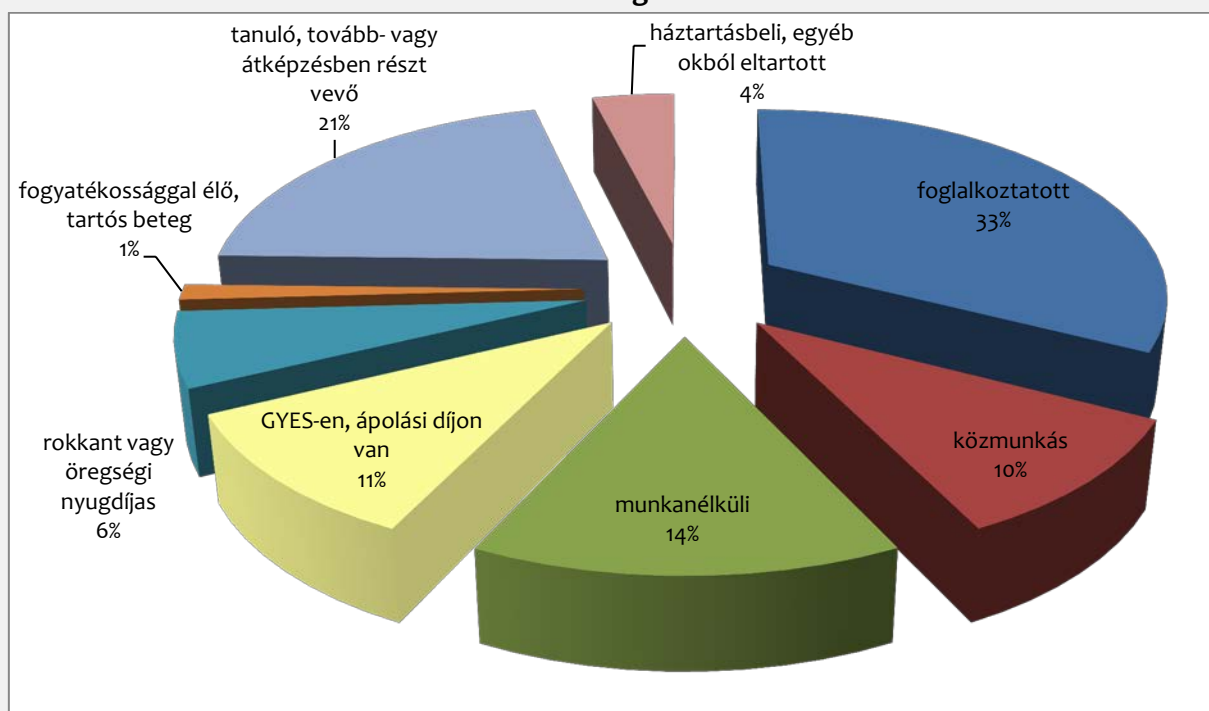
Adatfelvételünk tanúsága szerint is a kistérségben meglehetősen rossz a foglalkoztatási helyzet, hiszen a **gyermekes háztartásokban élő aktív korúaknak** (16-62 évesek) csak mindössze egyharmada (32,4%)

⁶ Népszámlálás 2001.

foglalkoztatott, azaz alkalmazott, vállalkozó vagy alkalmi munkát végző, és ez az arány rendkívül alacsony. A **foglalkoztatottak** csoportjában egyébként jellemzően alkalmazottakat találunk, a vállalkozók és alkalmi munkát végzők jelenléte elenyésző: 2,6 és 1,7%. Ez utóbbi kapcsán egyébként feltételezhetjük, hogy a kapott érték nem a valóságot tükrözi, hiszen a nem bejelentett alkalmi munkáról nem szívesen nyilatkoznak a megkérdezettek. Ugyanakkor ezek nélkül még a megélhetés minimális szintjét sem tudná biztosítani sok háztartás a tagjainak.

Az aktív korú kistérségi lakosok egyötöde tanuló, tovább- vagy átképzésen vesz részt, egytizede GYES-t vagy ápolási díjat kap, ám 14,3%-a munkanélküli (mégpedig 4%-a ellátás nélkül). (3. ábra)

3. ábra: A gyermekes családokban élő aktív korúak (16-62 évesek) gazdasági aktivitása a Mátészalkai kistérségben

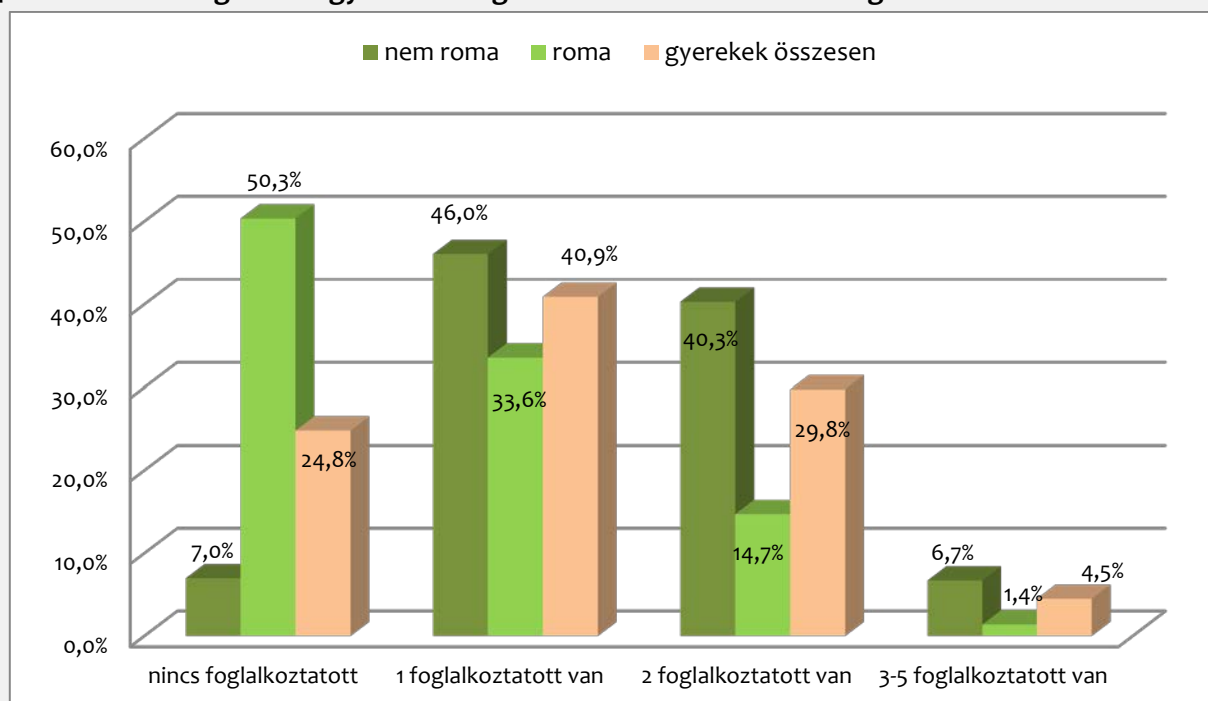

A **közmunka**, melyben az aktív korúak 10,2%-a vett részt a kérdőív felvételekor, valamelyest javíthatja a háztartások jövedelmi helyzetén. Ez a hatás azonban elenyésző lehet, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy a közmunka átlagos időtartama az előző 12 hónapban a kistérségben 6 hónap volt.

A helyzet súlyosságát mutatja, hogy a kistérségben élő gyermekes háztartások közel egynegyedében (22,6%) a kérdőív felvételekor **egyetlen foglalkoztatott** (még közmunkás **sem**) **volt**. Ilyen háztartásban él a gyerekek egynegyede, további 41%-a pedig olyanban, ahol mindössze egyetlen kereső van.

A **roma gyerekek** még a fentiekhez képest is messze sokkal rosszabb helyzetben vannak, adataink szerint ugyanis minden második roma gyerek olyan háztartásban él, ahol nincs foglalkoztatott⁷. (4. ábra) A háztartások felől közelítve a kérdést hasonló helyzetet találunk: a roma háztartások 48,9%-ában nincs, 30,5%-ában pedig csak egy foglalkoztatott ember van, a foglalkoztatottság ilyen alacsony szintje pedig egyenes út a szegénységhez.

4. ábra: A kistérségben élő gyerekek megoszlása a háztartásban élő foglalkoztatottak száma szerint

Természetesen a foglalkoztatási helyzetet sok tényező együttesen alakítja. Alapvető nyilvánvalóan a **rendelkezésre álló munkahelyek száma**. Erre vonatkozóan kistérségi információnk nincs, megyei azonban igen. E szerint 2014 áprilisában, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a nyilvántartott álláskeresők száma 43 822 fő (kiknek fele legfeljebb általános iskolai, 27,2%-a pedig szakmunkás vagy szakiskolai végzettséggel rendelkezik), hozzájuk képest a rendelkezésre álló álláshelyek száma mindössze 3 389 volt⁸. Ebből látható, hogy a foglalkoztatási lehetőségek már önmagukban is meglehetősen korlátozottak a megyében.

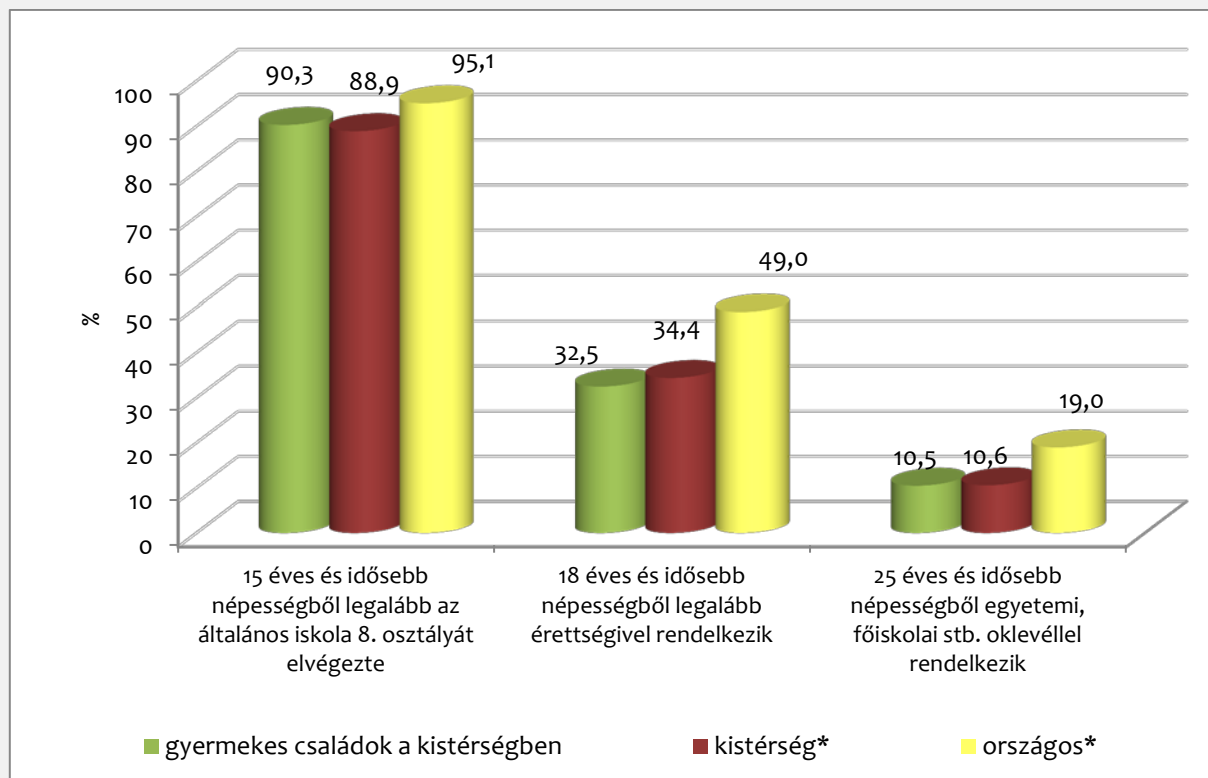
Mint ahogy a megyei adatok is mutatják, az elhelyezkedés esélyét a magasabb **iskolai végzettség** egyértelműen növeli (láthattuk, hogy az álláskeresők fele legfeljebb az általános iskolát fejezte be). E szempontból a kistérség nincs jó helyzetben. Egyfelől a 15 éves és idősebb népesség 11,1%-a nem fejezte be az

⁷ Itt foglalkoztatottnak tekintettük a közmunkásokat is, azaz a roma gyerekek fele olyan háztartásban él, ahol még közmunka sem javít a jövedelmi helyzeten.

⁸ Az adatok forrása: ÁFSZ, havi részletes adatok, 2014. április: 4. és 21. táblázat

általános iskolát, a 18 éves vagy idősebbeknek pedig mindössze egyharmada szerezte meg az érettségit. Azaz az iskolai végzettség szempontjából a kistérségben élők meglehetősen rossz feltételekkel indulnak a munkaerőpiacon. Ami a gyermekes háztartásokat illeti: felmérésünk szerint a kistérségben a gyereket nevelő családokban az iskolázottság hasonlóképp alakul, mint a kistérségben. Az adatok alapján 15 éves és idősebb háztartás-tagok 9,7%-a nem fejezte be az általános iskolát, és a 18 évesek és annál idősebbeknek mindössze 32,5%-a érettségizett le.

5. ábra: A kistérségben élők iskolázottsága a megfelelő korú népesség arányában, 2011

*Forrás: KSH Népszámlálás, 2011

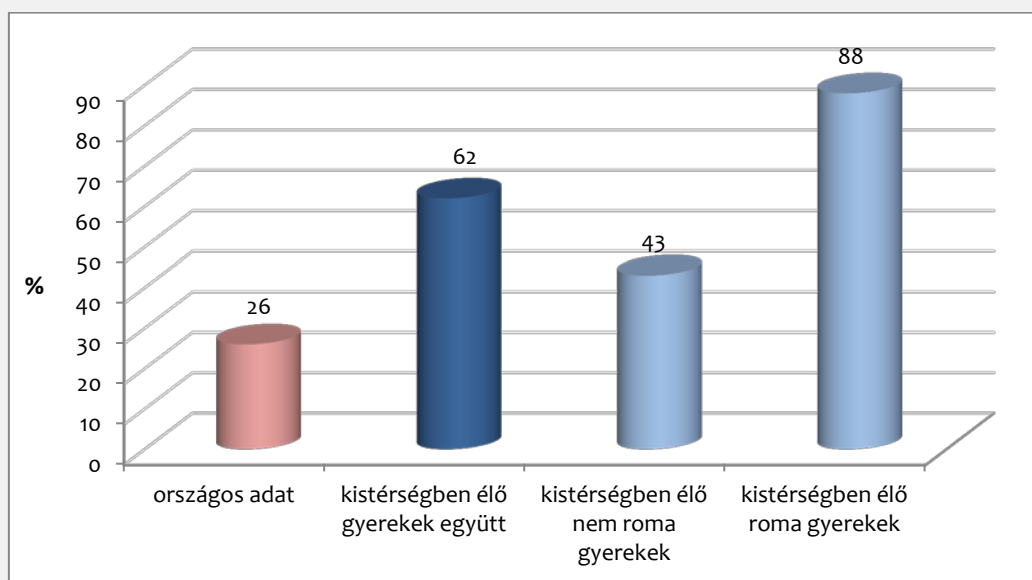
4. Anyagi helyzet

A kistérségben élő gyermekes családok anyagi helyzetét több szempontból is vizsgáltuk. Néztünk olyan objektív mutatókat, mint például a háztartások jövedelme, vagyoni helyzete, kiadásai, fennálló tartozásai. És vizsgáltunk szubjektív megítélés alá eső tényezőket is, mint például azt, mennyire tekintik magukat szegénynek, milyen változásokra számítanak e téren a jövőben.

4.1. A gyermekszegénység mértéke

A TÁRKI Háztartásmonitor 2012. évre vonatkozó adatai szerint a **relatív jövedelmi szegénységben élők** aránya a teljes népességben 17%, a 0-17 éves korosztály körében 26%, a szegénységi küszöb értéke pedig 66 000 Forint volt⁹. A Mátészalkai kistérség adatai az imént leírtakhoz képest egy messze súlyosabb helyzetet ábrázolnak, ugyanis a kistérség háztartásainak 56,7%-a, és a gyerekek majdnem kétharmada (61,7%-a) szegény¹⁰. A Mátészalkai kistérségben tehát megközelítőleg három gyerekből kettő a szegénységi küszöb alatt él, ha pedig roma családba születik, ez az arány már tízből kilenc. (6. ábra)

6. ábra: A szegénységben élő gyerekek aránya a 0-17 éves korosztályban

Mint ahogy arról korábban már esett szó, a szegénység mértékét is több szempont befolyásolja. Például a foglalkoztatottság hatása igen egyértelmű: ha a háztartásban legalább egy foglalkoztatott van, a szegénységi küszöb alatt élő háztartások aránya 46,3%, ha azonban egy sincs, az arány már 92%.

⁹ A szegénységi küszöb megállapításakor a háztartásoknak az OECD2 ekvivalenciaskálával számított ekvivalens jövedelmének mediánját veszik alapul. Az ennek 60%-a alatti jövedelemmel rendelkezők számítanak szegénynek. A TÁRKI Háztartásmonitor 2012 vizsgálatban az ekvivalens mediánjövedelem 60%-a, azaz a szegénységi küszöb havi nettó 66.000 Ft volt. Jelen tanulmányban mi is ezzel a küszöbértékkel számoltunk.

¹⁰ A tanulmány további részében azokat a háztartások, személyeket tekintjük szegénynek, akik e jövedelmi küszöb alatt élnek.

Pénzben is kifejezve a helyzetet: a kistérségben élő gyermekes háztartásokban **egy főre egy hónapban átlagosan 38 800 Ft jövedelem jutott.** (Csak összehasonlításképp: a KSH adatai szerint az egy főre jutó kiadások összege a gyermekes háztartásokban átlagosan 53 600 Ft volt 2012-ben¹¹.)

Az anyagi helyzetnek azonban nem csak az objektív vetületét fontos megismerni, hanem azt is, **hogyan élik meg az emberek, a háztartások anyagi helyzetüket.** Összességében azt mondhatjuk, hogy az országos adatokhoz viszonyítva a kistérségben élők véleménye saját anyagi helyzetükről nem mutat különösebb eltérést. Ugyanakkor, ha a szegénységi küszöb alatt és felett élőket külön vizsgáljuk, láthatóvá válik pár érdekes adat. Először is az, hogy a szegény háztartások több mint egytizede úgy érzelmi, meglévő jövedelmükből jól kijönnek. Ezzel szemben a nem szegény háztartások fele negatívan ítéli meg helyzetét, sőt, körükben 10% azok aránya, akik anyagi gondokról számolnak be. (6. táblázat) Talán ez utóbbit az is magyarázza, hogy a háztartások közel kétötöde (és a nem szegény háztartások 30%-a) úgy ítéli meg, hogy a három évvel ezelőtti állapothoz képest rosszabbul élnek. És az összes háztartás 17,7%-a arra számít, hogy helyzete tovább romlik a következő évben.

6. táblázat: „Hogy érzi, Önök anyagilag...? (%)

	kistérség			ország*
	szegény	nem szegény	összesen	
... gondok nélkül élnek	1,9	1,2	1,6	1,6
... beosztással jól kijönnek	10,7	47,3	26,6	23,3
... éppen hogy kijönnek a havi jövedelmükből	41,6	41,2	41,4	40,5
... hónapról hónapra anyagi gondjaik vannak	29,0	9,1	20,3	25,6
... nélkülözések között élnek	16,8	1,2	10,0	9,0
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0

*TÁRKI Háztartás Monitor 2012

4.2. A szociális szolgáltatások igénybevétele

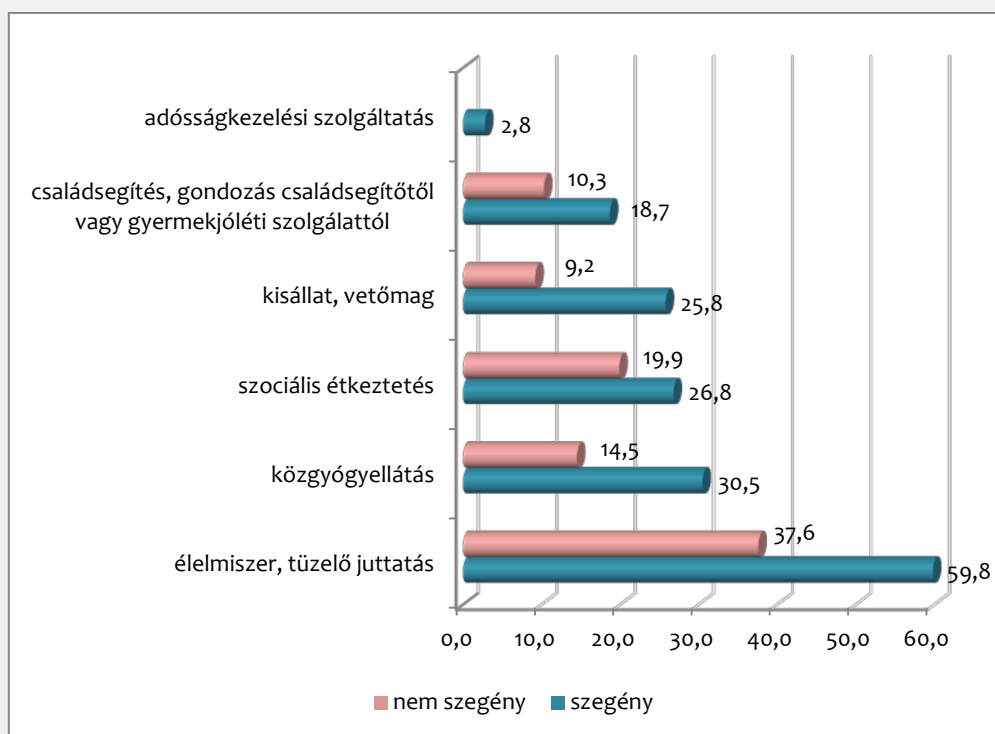
A kistérségben az elmúlt 12 hónapban a leggyakrabban biztosított **természetbeni ellátás** az élelmiszer, illetve tüzelő juttatás volt, melyből a szegény és nem szegény családok egyaránt meglehetősen magas arányban részesültek¹². A legkevésbé igénybe vett ellátás pedig az adósságkezelési szolgáltatás volt, ám ennek oka valószínűleg az, hogy a szolgáltatás csak Mátészalka városában biztosított, az ottani lakosok számára. Bár alapvetően a szociális ellátásokat a rászorultság alapján ítélik meg, a rászorultság meghatározása sok esetben a

¹¹ http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_zhco07c.html?485

¹² A kérdések azt firtatták, hogy az elmúlt 12 hónapban részesült-e valaki a családtagok közül a felsorolt szolgáltatásokban.

helyi önkormányzat döntési jogkörébe tartozik, ebből kifolyólag olyan szempontokat is érvényesíthet, melyek nem közvetlenül kapcsolódnak az anyagi helyzetéhez. Ez magyarázhatja, hogy az ellátási formák jelentős részét a szegénységi küszöb felett élő háztartások is megkapták. A legkisebb különbséget például a szegény és nem szegény háztartások között a szociális étkeztetés, míg a legnagyobbat a kisállat, vetőmag juttatás kapcsán tapasztaljuk. Fontos még azt kiemelni, hogy mindkét ellátásban csak a szegény családok egynegyede részesült, azaz összességében e juttatások kompenzációs hatása csak részlegesen érvényesül. (7. ábra)

7. ábra: A háztartásoknak nyújtott természetbeni ellátások igénybevétele a kistérségben (%)

4.3. A családok anyagi deprivációja

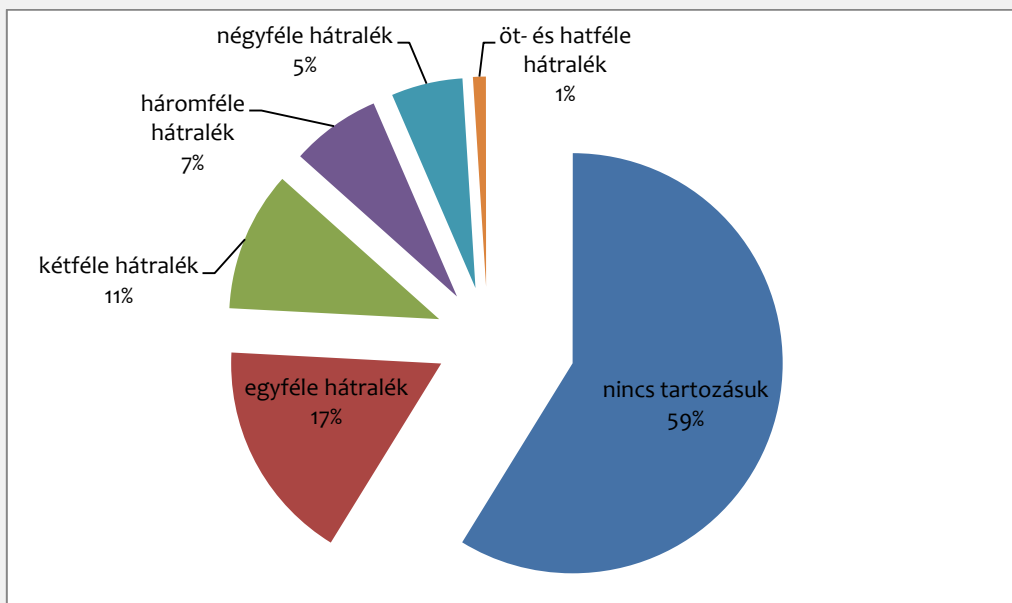
Az anyagi deprivációt szintén több tényező mentén vizsgáltuk. Egyik kérdésünk arra vonatkozott, előfordult-e a lekérdezést megelőző egy évben, hogy **bizonyos szükségletek kielégítésére a háztartásnak nem volt pénze**. Az adatok azt mutatják, hogy a szegénységi küszöb alatt és felett élők körében egyaránt előfordult, hogy valamely szükséglet kielégítéséről le kellett mondaniuk, bár az is látszik, hogy szegény családok esetében ez sokkal jellemzőbb volt. Mindkét csoportban a leggyakoribb az volt, hogy nem maradt pénz a rezsikifizetésére, bár ez a szegény családok háromötödét, a nem szegény családoknak csak egynegyedét érintette. A szegénységben élő családok 41,6%-ának életében ugyanakkor az is előfordult, hogy élelemre nem volt pénz, azaz a legalapvetőbb

szükséglet kielégítésére, ami egy kimagaslóan magas arány. Szintén gyakori probléma a megfelelő fűtés hiánya, és az, hogy nem tudják kiváltani a szükséges gyógyszereket. Az, hogy a szegény családok negyedében előfordult, hogy nem jutott pénz közlekedésre, előrevetíti, hogy bizonyos, egyébként létező szolgáltatások igénybevétele is korlátozott volt ezen okból. És persze felvetődik az a kérdés is, hogy annak ellenére, hogy a szociális törvény lehetővé teszi a szociális rászorultság alapján biztosítandó egészségügyi ellátást, hogyan fordulhatott elő, hogy emberek azért nem jutottak ellátáshoz, mert nem tudtak érte fizetni. (7. táblázat)

7. táblázat: „Előfordult-e az elmúlt egy évben, hogy...”

Előfordult-e az elmúlt évben, hogy...		szegények	nem szegények	összesen
nem jutott elég pénzük ennivalóra	előfordult	41,6%	11,5%	28,5%
nem jutott elég pénzük rezsire	előfordult	59,6%	25,5%	44,7%
nem jutott elég pénzük a lakás megfelelő fűtésére	nem költenek ilyesmire	0,9%	-	,5%
	előfordult	47,2%	11,4%	31,5%
nem jutott elég pénzük gyógyszerek kiváltására	nem költenek ilyesmire	0,9%	1,8%	1,3%
	előfordult	50,2%	8,4%	31,9%
nem jutott elég pénzük orvosi ellátásra	nem költenek ilyesmire	5,2%	4,2%	4,7%
	előfordult	35,7%	3,0%	21,4%
nem jutott elég pénzük gyermekek iskolai, óvodai költségeire	nem költenek ilyesmire	7,0%	7,3%	7,1%
	előfordult	20,2%	1,8%	12,2%
nem jutott elég pénzük szükséges közlekedésre	nem költenek ilyesmire	15,4%	6,1%	11,4%
	előfordult	27,1%	4,9%	17,5%
nem jutott elég pénzük társasággal, családdal való együttlétre, szórakozásra	nem költenek ilyesmire	16,4%	6,1%	11,9%
	előfordult	41,1%	18,8%	31,4%

A fenti adatsor is előrevetíti, hogy a háztartások különféle tartozásokat halmoznak/halmoztak fel. Számszerűsítve: a megkérdezett gyermekes háztartások kétötödének (41,2%) **van valamilyen elmaradása fizetnivalói terén**. Az elmaradás többnyire (a háztartások 17,1%-ában) egyféle költségből adódik, egytizedében kétféle költségből, és legalább három irányba van felhalmozott tartozása a háztartások 13%-ának. (8. ábra)

8. ábra: Hányféle tartozást halmozott fel a háztartás?

A felmalmazott tartozások kapcsán az a legszembetűnőbb, hogy mind a szegény, mind a nem szegény háztartások csoportjában megjelenik az összes lehetséges elmaradás. Azaz az alapvető különbség a szegénységi küszöb alatt és felett élő háztartások között nem az, hogy van-e tartozás, hátralék, fizetési elmaradás, hanem sokkal inkább az, hogy az mennyire gyakori és milyen mértékű. A legjellemzőbb az volt a megkérdezettek körében, hogy az áramszámlát nem fizették ki (22,3%), majd az, hogy a családnak, barátnak, ismerősnek tartoznak. Érdekes kiemelni, hogy a szegény családok közel egyharmada válaszolta azt, hogy nincs víz, csatorna vagy távfűtés költségük, ez gyakorlatilag ugyanis azt jelenti, hogy náluk nincs bevezetve a víz. És ugyanígy: hiányzik a gáz a családok egyharmadának életéből. (8. táblázat)

8. táblázat: A gyermekes családok fizetési nehézségei a szegény és nem szegény családok körében

Van-e elmaradásuk az alábbi költségek terén?		szegények	nem szegények	összesen
lakbér, albérleti díj, közös költség	nincs ilyen költségük	59,3%	42,4%	52,0%
	van	2,3%	1,2%	1,8%
lakáshitel, áruhitel törlesztés	nincs ilyen költségük	38,8%	22,4%	31,7%
	van	13,1%	8,5%	11,1%
gázszámla	nincs ilyen költségük	36,0%	4,8%	22,4%
	van	7,9%	6,6%	7,4%
áramszámla	nincs ilyen költségük	3,2%	,6%	2,1%
	van	31,9%	9,7%	22,3%
víz-, csatorna, távfűtés	nincs ilyen költségük	28,7%	3,6%	17,8%
	van	20,4%	4,8%	13,6%
rezsiköltség (pl. telefon, TV, lakásbiztosítás)	nincs ilyen költségük	14,8%	1,2%	8,9%
	van	7,9%	1,8%	5,2%
bolti tartozásuk	nincs ilyen költségük	12,6%	9,8%	11,3%
	van	12,1%	1,8%	7,7%
tartozás családnak / barátoknak / ismerősnek	nincs ilyen költségük	16,3%	14,5%	15,5%
	van	19,1%	10,3%	15,3%
egyéb tartozás	nincs ilyen költségük	29,6%	20,0%	25,4%
	van	5,6%	1,8%	4,0%

A felhalmozott tartozások összege 5 000 Forinttól 3 millió Forintig terjed. A hátralék átlagosan közel 300 000 Forint, bár a háztartások háromnegyede ennél kisebb összeget halmozott fel, és felük legfeljebb 90 000 Ft-tal tartozik, ám figyelembe véve a háztartások átlagos jövedelmét, ez az összeg is igen nagynek tekinthető.

És nem csak a felhalmozott hátralékok teszik bizonytalanná a családok helyzetét, hanem bármilyen nagyobb összegű kiadás, amely fel tudja borítani a teljes költségvetést. Egy nagyobb, kb. 60.000 Forintos, váratlan költséget a kistérségben élő gyermekes háztartások közel kétharmada nem tudna kifizetni, a szegény családoknak azonban már 80%-a. Ugyanakkor bármely arányt is tekintjük, a háztartások anyagi bizonytalansága és sérülékenysége rendkívül jellemző.

5. Lakáshelyzet¹³

A Mátészalkai kistérségben összesen 24 364 lakás, illetve lakott üdülő található. Akárcsak az ország egészében, a kistérségben is az a legjellemzőbb (89,7% a gyermekes háztartások körében), hogy a családok **saját tulajdonú lakásban, házban élnek**. A szegénységi küszöb alatt élő háztartásokban valamivel magasabb az önkormányzati és magán-bérlemény aránya (egyaránt 3,3%), valamint a szívésségi lakáshasználat (7,5%). Ugyanezek az arányok a nem szegény háztartásokban: 1,8%, 1,2% és 2,4%.

A 2011. évi népszámlálás adatai szerint a Mátészalkai kistérségben a lakások egytizedében **nincs vezetékes víz**, és 16,7%-ában **nincs vízöblítéses wc**, és ez már önmagában jelentősen elmarad az országos adatoktól (2% és 6%). A gyermekes családok helyzete a kistérség összes háztartásához viszonyítva a vízöblítéses wc kapcsán egyértelműen rosszabb, és a vezetékes víz kapcsán hasonlóan rossz. A lakhatás kapcsán elmondható, hogy a szegénységben élők hátránya rendkívül nagy. A háztartások egyharmadában **zsúfoltan**¹⁴ élnek, közel ugyanekkora részükben nincs vízöblítéses wc, egynegyedükben nincs vezetékes víz, és egyötödükben fürdőszoba. Sőt, a háztartások 2,8%-ában még konyha sincs. (9. táblázat)

9. táblázat: A gyermekes háztartások lakásainak főbb jellemzői a kistérségben

	szegény	nem szegény	összesen	nem roma	roma
nincs fürdőszoba	20,5%	1,8%	12,4%	3,6%	29,5%
nincs vízöblítéses wc	32,9%	4,8%	20,7%	7,6%	45,0%
nincs konyha	2,8%	0,0%	1,6%	1,2%	2,3%
nincs vezetékes víz	23,0%	3,6%	14,7%	4,4%	33,3%
zsúfolt lakás	36,5%	9,6%	24,8%	14,8%	43,4%

A gyerekek szempontjából tekintve: a kistérségben a gyerekek egyötöde olyan lakásban lakik, amelyben nincs vezetékes víz. Több mint egynegyede olyanban, amelyből hiányzik a vízöblítéses wc, és közel egyötödük (17,5%) olyanban, amelynek nincs fürdőszobája.

Az infrastrukturális feltételek mellett egyéb, a **lakhatás körülményeit befolyásoló jellemzőkre** is rákérdeztünk. A válaszok alapján minden, általunk felvetett negatív jellemző legalább a háztartások egyötödében (például

¹³ A lakáshelyzet kapcsán külön vizsgáltuk a roma népesség helyzetét. Ennek legfőbb oka, hogy a romák lakhatási körülményei messze rosszabbak, mint a nem roma népességé. Ez megmutatkozik a lakás minőségében, elhelyezkedésében, jogviszonyában egyaránt. E kérdésről részletesebben lásd: Hegedűs J. – Horváth V.: Éves jelentés a lakhatási szegénységről, 2012. Habitat for Humanity, 2013. május

¹⁴ Zsúfolt lakásnak tekintjük, ha egy szobában több mint két fő él.

nedves padlózat, beázó tető), egynegyedében (pl. sötét lakás, zajos szomszédság) előfordul. Mind az infrastruktúra hiányosságai, mind az egyéb negatív lakásjellemzők megléte erősen függ a szegénységtől, vagy épp a roma háztartásban éléstől. Azt azonban elmondhatjuk, hogy a két csoportosítás nem eredményez lényeges különbséget, azaz nagyjából ugyanolyan arányú eltérést találunk szegény és nem szegény, mint roma és nem roma háztartás között. (10. táblázat)

10. táblázat: Egyéb lakhatási problémák a kistérség gyermekes háztartásaiban

	szegény	nem szegény	összesen	nem roma	roma
beázik a tető	36,6%	16,4%	27,8%	20,1%	42,4%
nedves a padlózat, a falak	37,5%	16,4%	28,3%	21,7%	40,9%
korhad az ablakkeret, a padlózat	37,7%	9,1%	25,3%	12,9%	48,5%
nincs elég fény, a lakás túl sötét	28,4%	9,3%	20,2%	15,0%	30,3%
zajosak a szomszédok / nagy zaj szűrődik be az utcáról	19,1%	24,8%	21,6%	17,3%	29,8%
bűnözés, erőszak, vandalizmus a környéken	17,2%	15,8%	16,6%	15,3%	19,1%

A lakhatási körülmények tehát összességében igen rosszak a kistérségben, és ezek kezelésére, figyelembe véve a háztartások anyagi és jövedelmi helyzetét, önerőből nincs nagy esély.

6. Korai szocializáció, nevelés, oktatás

6.1. Kisgyerekkor és bölcsődei ellátás

A gyerekkor, különösen a kisgyermekkor az ember életének meghatározó időszaka. Sok vizsgálat bebizonyította már, hogy az otthoni feltételek, közeg alapvetően határozza meg, hogyan alakul a gyerek fejlődése. Ha az otthon nem tudja biztosítani mindazokat a feltételeket, amelyek a képességek kibontakoztatásához elengedhetetlenek, az intézményrendszer – bizonyos fokig – tudja ezt kompenzálni. Ám ez a kompenzáló szerep leghatékonyabban a kisgyermekkorban tud érvényesülni. Minél idősebbé válik a gyerek, az intézményrendszer egyre kevésbé képes e pozitív hatás elérésére.

Az otthoni környezet nyilvánvalóan rendkívül összetett, teljes mértékben egy kérdőíves vizsgálat keretében nem megismerhető, ám bizonyos pontokon megragadható. Ilyen pont például az **esti meseolvasás**,

amely igen jelentős az érzelmi és értelmi fejlődés szempontjából. A vizsgálatunkban részt vevő 0-5 éves gyerekek összességében meglehetősen jó helyzetben vannak **játékok, könyvek** tekintetében, és a meseolvasás is elég gyakori. Ugyanakkor érzékelhető különbség mutatkozik a szegény gyerekek hátrányára, hiszen több mint felüknek nincs az életkorának megfelelő könyve, és egyharmaduknak nem szoktak a szüleik mesélni. Továbbá a játékok is hiányoznak egy részük életéből. Van tehát mit pótolni az intézményeknek. (9. ábra)

9. ábra: A kistérségben élő 0-5 éves gyerekek otthoni szocializációs feltételeinek megléte a háztartás jövedelmi helyzete szerint

Az e kérdésekben is érzékelhető hátrányok csökkentésében a bölcsődének és a Biztos Kezdet Gyerekházaknak jelentős szerepe van. **Bölcsőde** a kistérségben két településen, Mátészalkán és Nagyecsedén működik (2011. évi adatok alapján), ám e két intézmény ellátási területe lefedi a kistérség egészét. Ehhez képest a vizsgálatunkban részt vevő 0-3 éves gyerekeknek mindössze 4,2%-a járt bölcsődébe az adatfelvétel idején, ők azonban mindannyian szegény családokban élnek. Ha fordítva nézzük: a szegény gyerekek 95%-a nem jár bölcsődébe, azaz hátrányaik ilyen csökkentése nem történik meg. E mellett az édesanyák is nehéz helyzetben vannak, hiszen – ha adódik is elhelyezkedési lehetőség – munkavállalásuk a gyerekek ellátatlansága miatt nem lehetséges.

Biztos Kezdet Gyerekház tekintetében egyelőre szintén nem beszélhetünk jelentős korrekciós hatásról. Gyerekház Ópályiban, Nyírcsaholyban és Vaján működik, továbbá Biztos Kezdet szolgáltatás található Nyírparasznyán és Nyírkátán. Ide eddig a mintába kerülő 0-5 éves gyerekek 15,1%-a jutott csak el (a szegény

gyerekek 17,2%-a), ez az arány még viszonylag alacsony. Figyelembe véve tehát a kistérségben, szegénységben élő gyerekek arányát, e téren további fejlesztési szükséglet mutatkozik.

6.2. Óvoda

A Mátészalkai kistérségben azt mondhatjuk, igen magas az óvodai részvétel aránya: a gyerekeknek mindössze 3,3%-a nem jár vagy járt óvodába, sőt, a gyerekek négyötöde (hasonlóan az ország egészéhez) már 2-3 éves korában megkezdte az óvodát. Látni kell azonban, hogy az **óvodakezdés** a szegény gyerekeknél másként alakul, annak ellenére, hogy épp számukra lenne fontos a minél korábbi kezdés. A szegény gyerekek 5%-a nem jár vagy járt óvodába (bár közöttük nyilvánvalóan ott vannak azok a három éves gyerekek, akik még nem kezdték meg az óvodát), csak háromnegyedük kezdi meg 2-3 éves korában óvodai életét, és 9% azok aránya, akik 5 éves korukban vagy még később jutottak csak el ebbe az intézménybe. Hasonló arányokat találunk, ha a roma gyerekek helyzetét tekintjük, bár esetükben a kései óvodakezdés még jellemzőbb. Ezzel szemben tíz nem szegény gyerekből kilenc már 2-3 éves korában óvodába jár, és elenyésző a késői óvodakezdők aránya. (11. táblázat)

11. táblázat: Az óvodakezdés életkora a 3-17 éves gyerekek körében

	ország összesen ¹⁵	szegény	nem szegény	kistérség összesen	nem roma	roma
nem jár(t) óvodába	-	5,0%	0,4%	3,3%	4,4%	1,2%
2-3 éves	77	73,0%	90,9%	79,8%	82,9%	72,3%
4 éves	20	13,0%	6,9%	10,7%	9,9%	12,1%
5 éves	3	8,2%	0,0%	5,1%	2,2%	9,3%
6 éves	-	0,8%	1,7%	1,2%	,6%	2,0%
összesen	100,0	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

A kistérségben egyébként meglehetősen ritkán fordult elő, mindössze a gyerekek 2%-ánál, hogy amikor kérelmezték az **óvodai felvételt**, elutasították őket, tehát ebből a szempontból a helyzet meglehetősen kedvező. Ám ez nem mondható el, ha azt nézzük, milyen véleményekkel vannak a szülők a gyerekek óvodai ellátásáról. Adataink azt mutatják, hogy az óvodák egyértelműen pozitív megítélése egy szempontból sem jellemző. Bár a szülők gyermekük fejlődésével meglehetősen elégedettek, és a többi tényezőhöz viszonyítva jónak ítélik meg az óvoda felszereltségét és berendezését, a közösséget és a közösségi életet, a szükségletekre való reagálást, az együttműködési hajlandóságot nem nevezik egyértelműen az óvodák erősségének. Minden szempont közül a

¹⁵ Az adatok forrása: Husz I.: Encsi kistérség. A kistérségben élő gyermekek, fiatalok és családjaik helyzetének, igényeinek és szükségleteinek felmérése, 2013. MTA TK, Budapest, 2013

legrosszabbnak a gyerekek igényeire való reagálást minősítették a szülők: mindössze 58,1%-uk látta úgy, hogy e téren egyértelműen pozitív a helyzet. Sok szülő jelezte azt is, hogy túlsúfoltak a csoportok: a gyerekek közel egyötöde ilyen csoportba jár, és további egyötödüknél is problémát jelent ez a körülmény. (12. táblázat)

12. táblázat: Az óvodákról alkotott vélemények megoszlása (%)

Mennyire jellemzők az óvodára?	egyáltalán nem jellemző	inkább nem jellemző	inkább jellemző	nagyon jellemző	összesen
Jók az óvónők.	1,4	7,3	24,4	66,9	100,0
Az óvodában figyelembe veszik a gyerek kéréseit, igényeit.	2,6	11,5	27,8	58,1	100,0
Partnernek tekinti a szülőket.	4,5	13,9	14,6	66,9	100,0
A szülők bekapcsolódhatnak a programok kialakításába, szervezésébe.	9,9	13,7	13,9	62,4	100,0
Jó a gyerekközösség.	4,1	9,7	20,5	65,7	100,0
A gyerek jól fejlődik.	-	2,4	24,5	73,1	100,0
Az óvoda berendezése, bútorzata megfelelő.	3,1	1,8	21,6	73,5	100,0
Az óvoda játékokkal, eszközökkel való felszereltsége megfelelő.	1,6	3,3	18,9	76,2	100,0
Sok az erőszakos, verekedő gyerek.	48,0	21,4	13,9	16,7	100,0
Túlsúfoltak a csoportok.	46,8	13,6	21,2	18,4	100,0

Tekintettel arra, hogy a kistérségben a gyerekek közel fele roma, megkérdeztük a szülőket, mit látnak jobbnak: **ha az óvodában egy csoportba járnak a roma és nem roma gyerekek**, vagy ha külön. Összességében a szülők kétharmada vélte úgy, hogy a vegyes csoportok jobbak. Ugyanakkor fontos jelezni, hogy e téren igen számottevő különbség volt roma és nem roma szülők között: míg előbbieknél 92,8%, addig utóbbiaknál mindössze 44,9%-a preferálta a vegyes csoportot.

6.3. Iskola

A kistérségben élő, 6-17 éves gyerekek közel 7%-a nem jár iskolába: ők a 6. életévüket betöltött, iskolába még nem járó gyerekek. A kistérségben adataink alapján egyébként is meglehetősen általános, a gyerekek több mint felét érintő gyakorlat, hogy a 7. életév betöltése után kezdik meg az általános iskolai tanulmányokat, és e téren nem találunk jelentős különbséget a gyerekek különböző csoportjai között.. (13. táblázat)

13. táblázat: Az iskolakezdés életkorának megoszlása a kistérségben élő 6-17 éves gyerekek között

	szegény	nem szegény	kistérség összesen	nem roma	roma
nem jár iskolába	5,7%	8,6%	6,9%	7,9%	5,3%
6 évesen	36,7%	39,5%	37,9%	36,7%	39,9%
7 évesen	50,2%	47,6%	49,1%	53,1%	42,6%
8 évesen	6,7%	4,3%	5,7%	2,3%	11,2%
9 évesen	0,7%	-	0,4%	-	1,1%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

A **későbbi iskolakezdés** legjellemzőbb indoka, hogy a gyerek évvésztes. Ennél az oknál érdekes különbség mutatkozik szegény és nem szegény, valamint roma és nem roma gyerekek között. Körükben, de különösen a roma gyerekek körében az iskolakezdés eltolása ezen okból sokkal kevésbé gyakori. Ilyen karakterisztikus eltérés a szegény gyerekek „javára” már csak az egyéb oknál található, amelyre vonatkozóan azonban sajnos konkrét adataink nincsenek.

Az, hogy a szülő kérje a későbbi iskolakezdést, a második leggyakoribb válasz volt. Ezen ok mentén szintén eltéréseket találunk a gyerekek körében, sőt, inkább a roma gyerekek körében: az ő szülei sokkal kevésbé éltek azzal a kéréssel, hogy a gyerekek ne 6 évesen, hanem később kezdjék az iskolát. Az eltérés a nem roma gyerekekhez képest 30 százalékpont, azaz igen jelentős.

Az iskolaéretlenség a gyerekek háromnegyedében megjelent az indokok között, és e téren nem találtunk az egyes csoportok között jelentős eltérést. Ugyanez nem mondható el a betegségek esetében: a szegény, illetve a roma gyerekek egyötödénél volt mindössze indok valamilyen betegség. Ehhez képest a nem szegény, illetve nem roma gyerekeknél ez 60% körül mozog. Az ilyen irányú és mértékű eltérés már csak azért is meglepő, mert adataink alapján (lásd később) az asztma és az allergia kivételével a szegény gyerekek egészségi állapota rosszabb.

Összefoglalóan: az iskolakezdés eltolódása kapcsán érdekes – és további vizsgálódásra érdemes – különbségek mutatkoznak a gyerekek között anyagi helyzet és etnikai hovatartozás mentén. Azt látjuk ugyanis, hogy a jobb anyagi körülmények között élők, illetve a nem roma gyerekek között többen vannak azok, akik évvésztesek, ezért kezdik később az iskolát. Ugyanakkor nem valószínű, hogy a születési időben ilyen különbség mutatkozna a gyerekek fenti csoportjai között. Ugyancsak többen vannak a jobb anyagi körülmények között élők, illetve a nem romák körében azok, akik betegség miatt kezdik később az általános iskolát. Ez azért meglepő adat, mert a szegénységben élő gyerekek egészségi állapota rosszabb, így a kapott adatok ellenkezőjét várhatnánk.

14. táblázat: A kései iskolakezdés okai¹⁶

	szegény	nem szegény	összesen	nem roma	roma
évvesztes	84,9%	92,9%	88,4%	94,9%	77,8%
szülő kérése	78,4%	84,2%	80,4%	91,4%	60,0%
iskolaéretlen volt	78,9%	75,0%	78,0%	80,0%	76,5%
beteg volt	20,0%	62,5%	38,9%	57,1%	20,0%
egyéb ok miatt	50,0%	25,0%	45,0%	66,7%	33,3%

Az **iskolai nehézségek, kudarcok** közül a kistérségben a legjellemzőbb a hármas vagy az alatti tanulmányi átlag, ugyanis az adatfelvétel előtti utolsó, év végi tanulmányi átlag a gyerekek ötödénél nem érte el a hármas feletti szintet. E téren egyértelműen érzékelhető az anyagi helyzet hatása: a szegénységi küszöb alatt élő gyerekeknél kétszer olyan gyakran fordult elő az ilyen alacsony érték, mint a nem szegény gyerekeknél.

Az évismétlés ugyancsak meglehetősen gyakran előfordult: majdnem minden tizedik gyerek ismételt évet az általános iskolában. A tanulási nehézségek illetően megnyilvánulása szintén köthető az anyagi helyzethez: a szegénységben élő gyerekek körében háromszor annyi az évismétlők aránya, mint a nem szegény gyerekek körében. Az anyagi helyzetenél még inkább jelentős befolyásoló tényező volt azonban az etnikai hovatartozás: a roma gyerekek körében négyszer gyakoribb volt a bukás, mint a nem romák körében.

Az anyagi helyzet és az etnikai hovatartozás a magántanulói lét vagy az iskolai eltanácsolás esetében egyértelműen meghatározó szerepet tölt be: csak szegény, és szinte kizárólag roma gyerekek esetében tapasztaltuk az iskolai életút ilyen jelentős megtörését. (15. táblázat)

15. táblázat: Iskolai kudarcok előfordulása az iskolás gyerekek körében

	szegény	nem szegény	kistérség összesen	nem roma	roma
járt kisegítő, felzárkóztató osztályba	4,4%	2,5%	3,6%	2,8%	4,4%
volt magántanuló, vagy eltanácsolták valamelyik iskolából	5,5%	-	3,2%	0,3%	7,7%
ismételt évet az általános iskolában	12,6%	3,6%	8,8%	3,9%	16,9%
3,0 vagy az alatti tanulmányi átlaga	26,0%	13,2%	20,7%	18,0%	24,4%

¹⁶ Az erre vonatkozó kérdésnél a válaszadóknak több válasz megjelölésére is lehetőségük volt.

A fent bemutatott tanulási, iskolai nehézségek leküzdésében hathatós segítség lehet a **napközi**, mellyel adataink szerint a családok meglehetősen nagy hányada él is: a szegény gyerekeknek 53,2%, a roma gyerekeknek 60%-a napközis, míg ugyanez az arány a nem szegény gyerekek körében 43,7% és a nem roma gyerekek esetében 42,4%.

A **tankötelezettség** leszállítása 16 éves korra előrevetítette, hogy sokkal többen fogják elhagyni az iskolarendszert anélkül, hogy szakmát szereznének vagy érettségiznének, és e szempontból különösen veszélyeztetettnek tekinthetők a hátrányos helyzetű fiatalok. A kistérségben ezen aggodalmak beigazolódni látszanak: a 16-18 évesek közül 4,8% azok aránya, akik nem járnak iskolába, és bár ez nem tekinthető rendkívül nagy aránynak, ők egytől egyig szegénységben élő roma fiatalok.

Az anyagi helyzet iskolázottságra gyakorolt hatása még jobban megmutatkozik, ha a korai iskolaelhagyók arányát nézzük. Korai iskolaelhagyónak tekintjük azokat a 18-24 év közötti fiatal felnőtteket, akik legfeljebb alapfokú végzettséggel rendelkeznek, és nem vesznek részt oktatásban, képzésben, azaz nem tanulnak magasabb végzettség megszerzése érdekében. Ezen fiatalok aránya a kistérségben, a szegénységi küszöb felett élők körében mindössze 6,8%, ami közel 5 százalékponttal alacsonyabb érték az országosnál. Ezzel szemben a szegénységben élő 18-24 éves fiatalok több mint egyharmada (37,3%) korai iskolaelhagyó, ami azonban az országos arány háromszorosa, és ötszöröse a nem szegény fiataloknál tapasztalt aránynak. (16. táblázat)

16. táblázat: A korai iskolaelhagyók aránya a 18-24 éves népességben a háztartás anyagi helyzete szerint

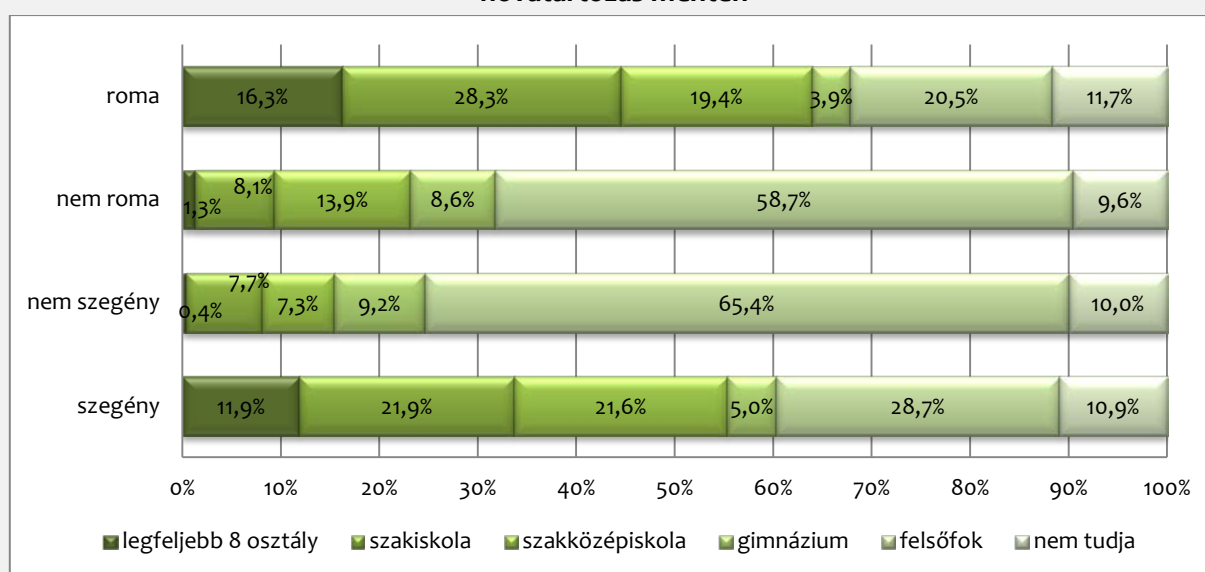
	országos ¹⁷ (2012)	kistérség		
		szegény	nem szegény	összesen
korai iskolaelhagyók	11,5%	37,3%	6,8%	26,1%
N	-	126	73	199

A gyerekek iskolai helyzetét, és valószínűleg a számukra nyújtott támogatás mértékét is meghatározza, meghatározhatja, hogy **szüleik mit gondolnak: vajon milyen iskolai végzettséget fognak szerezni**. Az adatok azt mutatják, hogy mint eddig többször, e kérdés kapcsán is alapvetően befolyásolta a válaszokat a háztartás jövedelmi helyzete és etnikai hovatartozása. Láthatjuk például, hogy míg a nem szegény családok gyakorlatilag el sem tudják képzelni, hogy gyermeküknek ne legyen legalább szakmunkás bizonyítványa, addig a szegény családok egytizede arra számít, hogy gyermekük legfeljebb az általános iskolát végzi majd el. Ugyanez az arány a roma családokban még rosszabb: ezt a lehetőséget a válaszadók 16,3%-a látta valószínűnek. A különbségek a „túloldalon” is hatalmasak. Míg a nem szegény családok kétharmada úgy véli, gyermekük diplomás ember lesz

¹⁷ Az adat forrása: Husz I.: Encsi kistérség. A kistérségben élő gyermekek, fiatalok és családjaik helyzetének, igényeinek és szükségleteinek felmérése, 2013. MTA TK, Budapest, 2013

(haszonlóan a nem roma családok 60%-ára), addig a szegény családokban ez a válasz a háztartások egynegyedére, roma családoknál egyötödére volt jellemző. Ha összességében nézzük, azt mondhatjuk, hogy a szegény családok meglehetősen pesszimisták gyermekeik iskolai eredményeit tekintve, ám még hozzájuk képest is negatívabb elvárásaik vannak a roma családoknak.

10. ábra: A gyermekek iskolai végzettségére vonatkozó szülői aspirációk az anyagi helyzet és az etnikai hovatartozás mentén

Akárcsak az óvodák, az iskolák tekintetében is megkérdeztük a szülők véleményét. A kapott válaszok alapján az óvodák megítéléséhez meglehetősen hasonlóan alakulnak a legpozitívabban megítélt szempontok, jelesül a gyerekek fejlődésével való elégedettség, az iskola berendezése, és felszereltsége. E három tényezőt túl azonban egyetlen olyan sincs, amelyek esetében az egyértelműen pozitív véleményt alkotók aránya elérné a 60%-ot. Legkevésbé a szülők a pedagógusokról alkottak pozitív véleményt, illetve arról, hogy az iskolában mennyire veszik figyelembe a gyerek kéréseit, igényeit. (17. táblázat)

17. táblázat: Az iskolákról alkotott vélemények megoszlása (%)

	egyáltalán nem igaz	inkább nem igaz	inkább igaz	teljesen igaz	összesen
Jók a pedagógusok.	1,4	7,6	39,2	51,8	100,0
Figyelembe veszik a gyerek kéréseit, igényeit.	4,5	8,7	35,7	51,1	100,0
Partnernek tekintik a szülőket.	5,9	10,6	27,0	56,6	100,0
A szülők bekapcsolódhatnak a programok kialakításába, szervezésébe.	8,0	13,1	22,2	56,8	100,0
Jó a gyerekközösség.	3,6	9,0	28,6	58,8	100,0
A gyerek jól fejlődik.	0,6	6,8	23,3	69,2	100,0
Az iskola berendezése, bútorzata megfelelő.	0,9	6,2	29,6	63,3	100,0
Az iskola eszközökkel való felszereltsége megfelelő.	0,6	6,2	27,4	65,8	100,0
Sok az erőszakos, verekedő gyerek.	28,6	27,7	24,3	19,3	100,0
Túlszűfoltak az osztályok.	41,6	31,5	18,3	8,6	100,0

Fontos az iskolák esetében is megemlíteni, hogy a nem roma szülők részéről itt is mutatkozik egyfajta igény arra, hogy gyerekeik a roma gyerekektől elkülönítve tanuljanak: a nem roma szülők 43,7%-a ezt a megoldást preferálja. Ezzel szemben a roma szülőknek mindössze 6%-a adta ezt a választ.

7. A gyermeki szükségletek kielégítettsége

Az anyagi helyzet vizsgálatakor információt kaptunk arra nézvést, milyen körülmények között élnek a családok, a háztartás milyen anyagi helyzetben van, milyen nehézségekkel küzd. Nyilvánvalóan ezek az információk fontosak a gyerekek helyzetének megítélésékor is, ám önmagukban nem nyújtanak elegendő információt. Ahhoz, hogy közelebb kerüljünk a gyerekek mindennapjaihoz, további információkat gyűjtöttünk. A következő, 18. számú táblázatban összefoglaltuk, a kistérségben élő gyerekek mely területeken szenvednek valamiféle hiányt. (A táblázatban csak azok az esetek szerepelnek, amikor egy szükségletet azért nem elégítenek ki a háztartások, mert azt nem engedheti meg magának.)

A megvizsgált szempontokat három csoportba rendezhetjük. Az első csoportban található **alapszükségletek** kapcsán elmondhatjuk, hogy a kistérségben a gyerekek megközelítőleg 3%-a, a szegény

gyerekek 5,5%-a nem kap naponta legalább háromszor enni, és láthatjuk, hogy ez a helyzet a hétvégeken még rosszabb, hiszen akkor az iskolai étkezés is kimarad. A szegény gyerekek egytizedének (az összes gyerek 7%-ának) nincs két pár megfelelő cipője, és közel egyötödüknek nincs saját ágya vagy fekhelye.

A **szocializációs, társas szükségletek** kapcsán többségében igen jelentős különbség van a szegény és nem szegény gyerekek között. A szegény gyerekek egyötödének nincsenek kültéri játéakai, és ugyanennyien vannak, akiknek életéből hiányoznak az ünnepek. A nem szegény gyerekek esetében azonban az ilyen hiányok előfordulása messze elmarad ezektől az arányoktól (4,1% és 2,6%). Hasonló különbséget találunk a beltéri játékok és az életkornak megfelelő könyvek esetében. Az évi legalább egy hetes nyaralás a szegény gyerekek háromnegyedének életéből hiányzik, a nem szegény gyerekek felének azonban lehetősége van erre.

Végül, de nem utolsó sorban az **iskolai, óvodai élethez kapcsolódó szükségletekben** is jelentős a szegénységben élő gyerekek elmaradása. Az látható, hogy a szülők igyekeznek minden szükséges eszközt, felszerelést biztosítani a gyerekeknek, még akkor is, ha egyébként a család szegénységben él. Azt is láthatjuk azonban, hogy az iskolán kívüli tanulási feltételek, vagy kikapcsolódási lehetőségek már sokkal korlátosabbak. A szegény gyerekek egyötödének például nincs íróasztala; ilyen probléma a nem szegény gyerekeknél elő sem fordul. Nyolc százalékuk számára nem adottak a tanulás ideális feltételei, és itt fontos felhívni a figyelmet arra, hogy ennek jelentős szerepe lehet abban, hogy a szegény gyerekek iskolai teljesítménye elmarad a nem szegényekétől. Ezt tovább súlyosbítja, hogy a szegény gyerekek fele számára nem adottak a fizetős különórát, ahol hátrányaikat talán kompenzálni lehetne. Ráadásul egyharmaduk kimarad a fizetős iskolai programokból is, amely hozzájárulhat kirekesztődésükhöz. Összességében elmondható, hogy a szegénység nagyon sok formában megmutatkozik a gyerekek életében, olyan összetett hátrányos helyzetet idézve elő, amelyből csak a helyzet komplexitásának megfelelő segítséggel van valódi esély a kitörésre. (18. táblázat)

18. táblázat: Kielégítetlen gyermeki szükségletek aránya a kistérségben

	szegény	nem szegény	kistérség összesen
alapszükségletek			
napi háromszori étkezés	4,6%	-	2,8%
hétvégén napi háromszori étkezés	5,5%	0,0%	3,4%
naponta egyszer hús, húskészítmény	3,7%	1,8%	3,0%
naponta friss zöldség, gyümölcs	13,0%	4,0%	9,6%
két pár megfelelő cipő	10,3%	2,2%	7,2%
újjonnan vásárolt ruha	25,2%	6,3%	17,9%
meleg téli felsőruha	5,3%	0,4%	3,4%
külön fekhely	17,6%	1,8%	11,6%
családi szocializációs/társas szükségletek			
kültéri játékok	21,5%	4,1%	14,9%
beltéri játékok	15,1%	0,4%	9,5%
különleges események megünneplése	19,7%	2,6%	13,1%
baráti kör rendszeres meghívása	16,9%	8,3%	13,6%
évente legalább egyheti nyaralás	73,9%	43,4%	62,2%
életkornak megfelelő könyv	16,5%	2,6%	11,2%
iskolai/tanulási szükségletek			
megfelelő hely tanulásra	8,1%	0,5%	4,9%
íróasztal	20,0%	-	11,6%
minden, az iskola, óvoda által elvárt felszerelés	3,9%	-	2,2%
rendszeres szabadidős tevékenységek	15,0%	0,5%	8,9%
fizetős iskolai programokban való részvétel	28,2%	1,5%	16,9%
fizetett különóra	43,8%	7,9%	28,8%

8. Egészség

Az egészségi állapotot sokféle módon befolyásolja az anyagi helyzet. Hatással van rá például a lakókörnyezet: milyen az a ház, lakás, amelyben a család él. Vizes, penészes-e a fal, van-e fürdőszoba, WC a házban, milyen környezetben van és így tovább. A környezetbe például beletartozik, vajon elérhető-e és ha igen, milyen erőfeszítések árán a különböző szolgáltatások, például a gyerekorvos vagy bármilyen szakorvos. Ugyancsak

alapvető módon határozza meg az anyagi helyzet a táplálkozást: milyen gyakran, milyen minőségű élelmiszerhez jutnak a gyerekek. Az anyagi helyzet hatásai az egészség vonatkozásában is rendkívül komplexek.

A gyerekek egészségi állapotának vonatkozásában az egyik leggyakrabban alkalmazott mutató a **születési súly**, amely, ha alacsonyabb 2500 grammnál, előrevetíti a megbetegedésekre való fokozott hajlamot. Adatainkból láthatjuk, hogy a kistérségben öt szegénységben élő gyerek közül egy alacsony születési súllyal jön a világra. Ugyanez a nem szegény gyerekeknél húsból egyszer történik meg. Az anyagi helyzet, jelesül az édesanya nem kielégítő táplálkozásának egyik következménye lehet, hogy a gyerek 2500 gr alatti súllyal születik.

Hallásproblémát kevés gyereknél diagnosztizáltak a kistérségben, e téren az országos arányokat sem éri el. Nem úgy, mint a **látásprobléma** esetében, ahol már a kistérségi átlag is meghaladja az országos mértéket, de a nem szegény gyerekeknél kiemelkedő, 10 százalékpontos a különbség. Az ilyen nagyságrendű eltérést e probléma kapcsán szegény és nem szegény gyerekek között valószínűsíthetően az okozza, hogy a szegény gyerekek sokkal kevésbé jutnak el szakorvoshoz, így problémájuk látens marad. Ebben szerepet játszhat az is, hogy a látásproblémát sokkal nehezebb észrevenni, mint sok más egyértelmű, vagy legalábbis könnyen észrevehető tünetekkel jelentkező betegséget. (19. táblázat) A látencia pedig e téren messzemenő hatásokkal jár: ha a kisgyerek nem látja a táblát, vagy a betűket a könyvben, hogyan is várhatnánk el tőle ugyanolyan teljesítményt, mint a többiektől.

19. táblázat: A gyermekek egészségi állapotának néhány mutatója

	országos ¹⁸	szegény	nem szegény	kistérség összesen
2500 gr alatti súllyal született	10%	20,3%	5,6%	14,6%
hallásprobléma	2%	2,7%	0,0%	1,7%
látásprobléma	7%	8,2%	17,3%	11,7%
egyéb tartós egészségügyi probléma	8%	10,8%	12,6%	11,5%

A kistérségben kiugróan magas, az országos mértéket két és félszeresen meghaladó az **allergiás** gyerekek aránya, akik sokkal inkább a nem szegény gyerekek köréből kerülnek ki, de a probléma a szegény gyerekek körében is sokkal gyakoribb, mint az országban. Az asztmás megbetegedés ugyancsak jelentős eltérést mutat az országos átlaghoz, és sokkal jellemzőbb a nem szegény gyerekek körében. Valószínűsíthető, hogy ez összefüggésben van az allergiás gyerekek magas arányával, hiszen az asztma kialakulása gyakran allergiás eredetű. Az allergiás megbetegedések ilyen magas aránya, kiváltképp úgy, hogy ilyen különbség van a háztartás anyagi helyzete között, mindenképp további vizsgálatra érdemes tény.

¹⁸ Az adatok forrása: Husz I.: Encsi kistérség. A kistérségben élő gyermekek, fiatalok és családjaik helyzetének, igényeinek és szükségleteinek felmérése, 2013. MTA TK, Budapest, 2013

A szegény gyerekek esetében azonban gyakoribb a mozgásszervi rendellenesség. E mellett mind az idegrendszeri megbetegedések, mind a depresszió és egyéb pszichikai betegségek előfordulása sokkal jellemzőbb a kistérségben élő gyerekek körében, mint az országban. (20. táblázat)

20. táblázat: A gyermekek körében előforduló tartós egészségi problémák aránya (ezrelék)

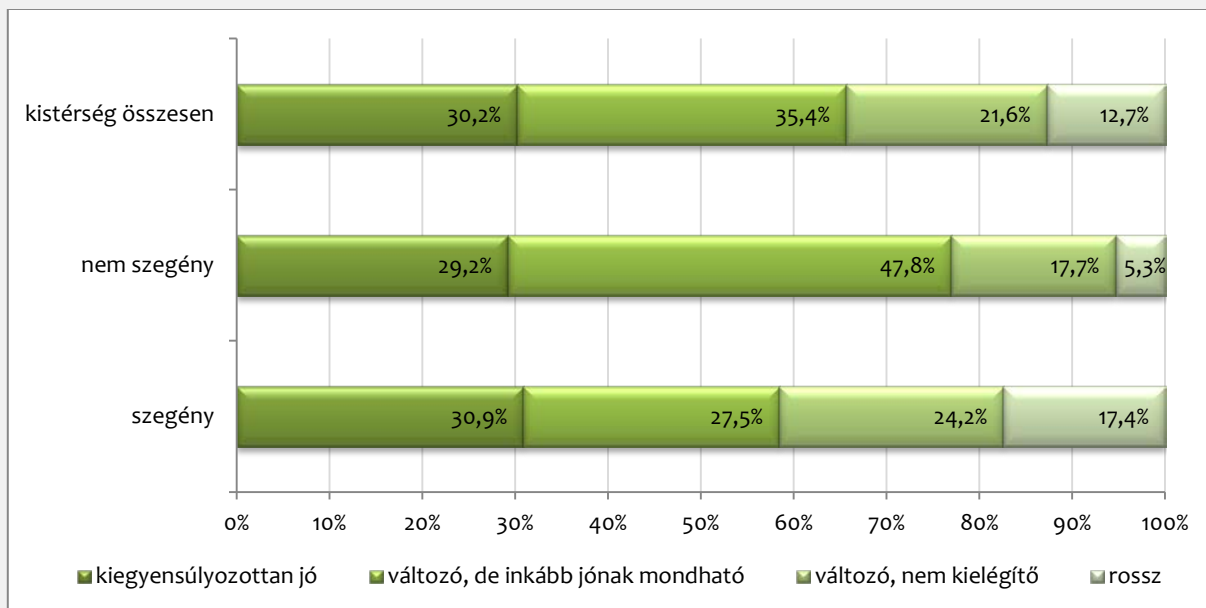
	országos	szegény	nem szegény	kistérség összesen
allergia	24	37	92	58
asztma	17	16	44	27
egyéb légzőszervi betegség	14	14	4	10
keringési betegség	10	11	-	7
mozgásszervi rendellenesség	10	16	4	11
emésztőrendszeri betegség	7	5	4	4
idegrendszeri betegség	6	16	11	14
depresszió/pszichikai betegség	3	7	7	7

A különböző **fejlesztő foglalkozások** a felmerülő egészségügyi problémák egy részét képesek valamilyen módon kezelni. Adataink azt mutatják, hogy a kistérségben élő gyerekek egyötöde járt valamilyen fejlesztésre: gyógytornára, fejlesztő tornára, logopédiai fejlesztésre és így tovább. E téren nem mutatkozik különbség a szegény és a nem szegény gyerekek között. Abban azonban igen, hogy a külön fejlesztés mikor kezdődött meg. E téren a szegény gyerekek, ha lehet így mondani, előnyt élveztek. Az azt igénylő szegény gyerekek egyharmada (31,2%) már három éves kora előtt részt vett valamilyen fejlesztésben, a nem szegény gyerekek esetében ugyanez az arány mindössze 8,2%. Ha az öt éves korig terjedő időszakot nézzük, még mindig a szegény gyerekek nagyobb arányával találkozunk: 58,6%-uk 5 éves kora előtt kezdett fejlesztésre járni, a nem szegény gyerekeknek csak 44,0%-a. Aztán a 6 éves kor egy jelentős ugrást jelent mindkét csoportban: a szegénységben élő gyerekek további 18,8%, a jobb anyagi helyzetben lévőknek további 29,5%-a ekkor, tehát valószínűleg az iskola megkezdésekor került fejlesztésbe.

A család életére nem csak a gyerek, hanem a szülő, elsősorban az **anya egészségi állapota** is jelentős hatással van, épp ezért kérdést tettünk fel arra vonatkozóan is. A kistérségben, azt mondhatjuk, az anyák közel egyharmada kiegyensúlyozottan jó egészségnek örvend, függetlenül anyagi helyzetétől. Láthatjuk azonban azt is, hogy a szegénységben élők körében sokkal gyakoribb a kifejezetten rossz egészségi állapot: az anyák közül majd minden ötödik erről számolt be. Ugyanez az arány a nem szegény háztartásokban ennek töredéke: 5,3%. Jelentős ez a különbség, különösen, ha figyelembe vesszük, hogy a válaszadók egyharmada, bármely anyagi

helyzetben is éljen, krónikus betegséggel él. Feltételezhető, hogy a nem szegény háztartásokban élő anyák számára több lehetőség adott egészségi problémáik kezelésére. (11. ábra)

11. ábra: Szubjektív egészségi állapot az anyák körében

9. A településsel kapcsolatos vélemények

Jelen kutatás kérdései között szerepeltek olyan kérdések is, amelyek az egyes településekre vonatkozó véleményeket firtatták. Rákérdeztünk például, hogy egy-egy család tervezi-e, hogy elköltözik a településről, illetve nyitott kérdésekkel arra is, hogy milyen pozitívumokat és negatívumokat tapasztalnak a válaszadók a településen a gyerekek szempontjából. Fontos itt megjegyezni, hogy az egyes településekről eltérő számú háztartást kerestünk fel, igazodva a település jellemzőihez, épp ezért ezen adatok összehasonlíthatósága, általánosíthatósága korlátos.

A településsel kapcsolatosan elsőként arra kértük a válaszadókat, hogy egy egytől ötig terjedő skálán jelöljék meg, mennyire szeretnek adott településen élni. Az egyes érték jelentette, hogy egyáltalán nem, az ötös pedig, hogy nagyon szeretnek ott élni. Ezen kérdés alapján a legkedveltebb település Géberjén: a kapott átlagos értékünk 4,63. A legkevésbé kedvelt település pedig Nyírkáta, ahol a kapott átlagos érték e kérdés kapcsán 2,99. Ezt az értékelést csak részlegesen tükrözi, hogy a megkérdezettek közül mennyien költöznének el a településről.

Géberjénről például senki sem vágyódik el, Győrteleken ugyanakkor a válaszadóink fele tervezi, hogy elhagyja a települést. **Géberjénben** például elégedettek a válaszadók az iskolával, ám ugyanannyian hiányolják, hogy a település nem igazi közösség.

Nagyecsed a legtöbb pozitív visszajelzés az oktatási intézményekkel kapcsolatban érkezett, a legtöbb elismerést ők kapták. Azonban a játszótér meglehetősen sok kritikát kapott, mint ahogy hiányossággként jelezték a válaszadók a munkahelyek hiányát is.

Nyírcsaholyban hasonlóan alakultak a válaszok. Itt főként az iskola kapott pozitív visszajelzést és nagyon markánsan megmutatkoztak a játszótér hiányosságai: ez utóbbi kapcsán kaptuk a legtöbb negatív visszajelzést.

Rápolton válaszadóink a jó környezeti adottságokat, az összetartó közösséget, a jó közbiztonságot és a segítőkész önkormányzatot dicsérték. Fejlesztendőnek jelölték meg azonban az oktatási intézményeket (iskolát, óvodát egyaránt), valamint a közlekedést.

Győrteleken – annak ellenére, hogy erről a településről szeretnének elköltözni a legnagyobb arányban – nem mutatkozott karakteres negatívum, azaz olyan szempont, amelyet jellemzőbben neveztek volna meg a válaszadók, tehát az elköltözési szándékok mögött igen eltérő okok húzódnak. Szóba került például, hogy kevés a munkahely, nincs szórakozási vagy sportolási lehetőség, hogy rossz a közbiztonság, de ezek említése nagyságrendileg nem jelentős. A pozitívumokat tekintve: válaszadóink a leginkább a jó környezetről, a település közösségéről és a közlekedésről nyilatkoztak elismerően.

Vaján egyértelműen a bölcsődét tekintették válaszadóink az egyik legfőbb pozitívumnak, de mellette az óvoda is sok elismerő említést kapott. Emellett dicsérték válaszadóink a települési környezetet is. Hiányolták ellenben, nagyon egyértelműen, a játszótér: ennek hiányát említették a legtöbben negatívumként.

Mátészalkán, hasonlóan több településhez, a legnagyobb elégedettséget az iskolák váltották ki, hozzájuk társult a megfelelő közbiztonság, valamint a jó környezet. Sokan említették azonban, hogy kevés a munkalehetőség, a szórakozóhely vagy a szórakozási lehetőség, és meglehetősen sokan hiányolták a települési programokat is.

Fábiánházán az elégedetlenséget – amellet, hogy a korábban már említett skálán a második legalacsonyabb átlagos értéket kapta – az is kifejezi, hogy számszerűen a válaszadók kétszer annyi negatívumot említettek, mint pozitívumot. A kevés említett pozitívum közül a legtöbb elismerést az iskola kapta. A fejlesztendő területek legfontosabbika itt is a játszótér, ám sok más hiány is megjelent, melyek azonban nem koncentrálnak: sokféle válasz érkezett kevés válaszadótól. Érdekes adat azonban, hogy mindezek ellenére a válaszadók közül viszonylag kevesen tervezik a település elhagyását.

Ópályiban egyértelműen a környezeti adottságok jelentik a legfőbb pozitívumot válaszadóink véleménye szerint. Ugyanakkor itt is fontos hiány a játszótér, emellett fejlesztendő terület az iskola.

Nyírkáta, az eddig leírtakhoz képest igen speciális helyzetben van, már ami a válaszokat illeti. Azt találtuk ugyanis, hogy sem a pozitívumokban, sem a negatívumokban nem találunk olyan szempontot, amelyet a válaszok száma alapján ki tudnánk emelni. A családok, akikkel a kérdőívet felvettük, sokféle pozitívumot, még többféle negatívumot megjelöltek, de ezek alapján nem mutatkozik meg semmilyen karakteres vonás.

A kistérség települései közül még **Papos** került a mintánkba, ahol a kevés számú válaszadó elsősorban a környezeti feltételeket dicsérte, és a már sokszor említett játszóteret, és programokat hiányolta.

10. A Szatmári Gyerekesély Program ismertsége

A kistérségi Gyerekesély Program megvalósítására 2013.03.01.-2015.02.28. között kerül sor, azaz a program megkezdése óta 14 hónap telt el. Ezen időszak alatt a program még nem vált széles körben ismertté: válaszadóinknak mindössze egynegyede hallott róla. Ezen belül is mutatkozik egyfajta torzulás az ismertségben: bár a programok alapvetően (de nem kizárólag) a gyerekszegénység hatásainak valamiféle korrekciójára terveződtek, a programokról a jobb anyagi körülmények között élők szereztek inkább tudomást. Adataink azt mutatják, hogy míg a szegénységben élő családoknak 17,7%-a, addig a nem szegény családoknak 35,8%-a hallott a programról.

A kommunikáció erősítése a szegény családok körében már csak azért is lenne fontos, mert aktívabbak a részvételben. Azon szegény családokból, akik hallottak már a Gyerekesély Programról, minden harmadikból volt már gyerek programon vagy kapott valamilyen szolgáltatást, és minden ötödik családból felnőtt is. A nem szegény családoknál azonban mindez a gyerekek esetében minden ötödik, a felnőttek esetében pedig minden tizedik háztartásra igaz. A Program kommunikációja tehát valószínűleg fejlesztésre szorul, különösen a szegény családok körében.

Felhasznált források

- Gábos A., Szivós P., Tátrai A. (2013) Szegénység és társadalmi kirekesztettség Magyarországon. In. Szivós P. - Tóth István Gy.: Egyenlőtlenség és polarizálódás a magyar társadalomban. TÁRKI Monitor Jelentések, 2012. Budapest, TÁRKI
- Forrai E.: Mátészalkai kistérség – kistérségi helyzetelemzés, 2012
- KSH Szociális Statisztikai Évkönyv, 2011
- KSH Népszámlálás, 2001, 2011
- A relatív jövedelmi szegénység és a társadalmi kirekesztődés (Laeken-i indikátorok), 2012, KSH, Statisztikai Tükör 2013/66.

1. számú melléklet: A felmérés további kérdéseinek megoszlásai

Gyerekekre vonatkozó adatok

Ön szerint a gyermek a korához képest testileg...	szegény	nem szegény	összesen
kevésbé fejlett	8,7%	2,6%	6,4%
átlagosan fejlett	76,3%	75,1%	75,8%
az átlagosnál fejlettebb	15,1%	22,3%	17,8%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Ön szerint a gyermek a korához képest értelmileg...	szegény	nem szegény	összesen
kevésbé fejlett	5,9%	3,0%	4,8%
átlagosan fejlett	75,3%	70,3%	73,4%
az átlagosnál fejlettebb	18,8%	26,7%	21,8%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

A gyerekek körülbelül hány életkorának megfelelő könyve van?	szegény	nem szegény	összesen
1 és 3 között	23,7%	11,0%	17,4%
4 és 9 között	31,0%	21,1%	26,1%
10 és 19 között	21,6%	27,0%	24,3%
20 vagy több	20,4%	40,9%	30,5%
nem tudja	3,3%	-	1,7%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Együtt szokott-e a gyermek étkezni mindkét szülőjével?	szegény	nem szegény	összesen
igen	86,9%	88,8%	87,6%
nem	12,8%	10,4%	11,9%
nem tudja	0,2%	0,7%	0,4%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Milyen gyakran szokott a gyermek étkezni mindkét szülőjével?	szegény	nem szegény	összesen
minden nap	68,6%	54,1%	62,9%
hetente többször	20,0%	23,8%	21,5%
hetente egyszer	8,3%	14,7%	10,8%
havonta egyszer	0,6%	5,6%	2,5%
soha	2,5%	1,7%	2,2%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Hány éves koráig járt a gyermek óvodába?	szegény	nem szegény	összesen
5	0,6%	-	0,3%
6	39,8%	41,6%	40,5%
7	40,4%	39,4%	40,0%
jelenleg is óvodás	19,3%	19,0%	19,2%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Szokott-e a gyermeke számítógépet használni?	szegény	nem szegény	összesen
igen	69,8%	91,8%	78,4%
nem	29,7%	8,2%	21,3%
nem tudja	0,5%	-	,3%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Hol használ a gyerek számítógépet?	szegény	nem szegény	összesen
iskolában, óvodában	72,6%	60,3%	66,9%
teleházban, közösségi helyeken	8,4%	8,5%	10,4%
barátoknál, rokonoknál	19,5%	25,0%	22,0%
otthon	60,9%	95,5%	76,7%

Szokott-e a gyermeke internetet használni?	szegény	nem szegény	összesen
igen	63,9%	83,6%	71,6%
nem	35,1%	16,4%	27,8%
nem tudja	1,0%	-	0,6%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Hol használ gyermeke internetet?	szegény	nem szegény	összesen
iskolában, óvodában	71,7%	58,8%	65,8%
teleházban, közösségi helyeken	14,3%	8,3%	11,6%
barátoknál, rokonoknál	20,5%	29,9%	24,8%
otthon	57,5%	96,1%	74,8%

Igénybe veszi-e az iskolai étkeztetést iskolaévben?	szegény	nem szegény	összesen
igen	76,0%	64,0%	70,9%
nem	24,0%	36,0%	29,1%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Igénybe veszi-e az iskolai étkeztetést nyáron?	szegény	nem szegény	összesen
igen	16,9%	2,1%	10,5%
nem	82,4%	97,9%	89,0%
nem tudja	0,8%	-	0,4%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Az iskolai étkezésért mennyit fizet?	szegény	nem szegény	összesen
a teljes összeget	4,4%	50,8%	22,1%
az összeg egy részét	10,3%	11,1%	10,6%
semmit nem fizet	84,8%	38,1%	67,0%
nem tudja	0,5%	-	0,3%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

A gyermek dohányzik-e?	szegény	nem szegény	összesen
rendszeresen	4,5%	4,6%	4,5%
alkalmanként	4,1%	-	2,4%
sohasem	88,0%	95,4%	91,1%
nem tudja	3,4%	-	1,9%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

A gyermek fogyaszt-e alkoholt?	szegény	nem szegény	összesen
alkalmanként	4,5%	7,2%	5,6%
sohasem	93,6%	92,8%	93,3%
nem tudja	1,9%	-	1,1%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Milyen gyakran olvas a gyermek kedvtelésből?	szegény	nem szegény	összesen
minden nap	22,6%	26,6%	24,3%
hetente néhány alkalommal	23,3%	26,1%	24,5%
havonta néhány alkalommal	16,1%	13,8%	15,1%
évente néhány alkalommal	7,2%	13,8%	10,0%
sohasem	28,3%	18,7%	24,3%
nem tudja	2,5%	1,0%	1,9%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Volt-e a gyermek a család szervezésében múzeumban, zenei vagy színházi előadáson?	szegény	nem szegény	összesen
igen	25,1%	37,9%	30,4%
nem	74,6%	59,8%	68,5%
nem tudja	0,3%	2,3%	1,2%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Meg szokták-e beszélni a gyermekkel a TV- ben látottakat?	szegény	nem szegény	összesen
igen	72,5%	88,8%	79,3%
nem	25,5%	9,8%	19,0%
nincs TV	1,7%	-	1,0%
nem tudja	0,3%	1,4%	0,8%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

A gyerek szabadidejében tv-t néz	szegény	nem szegény	összesen
egyáltalán nem jellemző	4,0%	1,4%	2,9%
inkább nem jellemző	19,4%	35,0%	25,9%
inkább jellemző	39,5%	39,7%	39,6%
teljesen jellemző	35,5%	20,1%	29,0%
nem tudja	1,7%	3,7%	2,5%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

A gyerek szabadidejében számítógépezik	szegény	nem szegény	összesen
egyáltalán nem jellemző	24,9%	3,3%	15,9%
inkább nem jellemző	20,9%	16,8%	19,2%
inkább jellemző	25,6%	43,5%	33,0%
teljesen jellemző	26,9%	32,7%	29,3%
nem tudja	1,7%	3,7%	2,5%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

A gyerek szabadidejében otthon játszik (egyedül, vagy testvéreivel)	szegény	nem szegény	összesen
egyáltalán nem jellemző	13,6%	8,8%	11,6%
inkább nem jellemző	17,3%	14,9%	16,3%
inkább jellemző	33,6%	38,6%	35,7%
teljesen jellemző	34,2%	34,0%	34,1%
nem tudja	1,3%	3,7%	2,3%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

A gyerek szabadidejében szüleinek segít (háztartásban, üzletben stb.)	szegény	nem szegény	összesen
egyáltalán nem jellemző	19,7%	8,5%	15,0%
inkább nem jellemző	15,0%	25,8%	19,5%
inkább jellemző	29,7%	38,5%	33,3%
teljesen jellemző	34,3%	23,5%	29,8%
nem tudja	1,3%	3,8%	2,3%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

A gyerek szabadidejében szervezett programon vesz részt	szegény	nem szegény	összesen
egyáltalán nem jellemző	32,8%	7,0%	22,1%
inkább nem jellemző	12,9%	22,1%	16,7%
inkább jellemző	25,5%	41,3%	32,0%
teljesen jellemző	27,2%	25,8%	26,6%
nem tudja	1,7%	3,8%	2,5%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

A gyerek szabadidejében sportol, kirándul	szegény	nem szegény	összesen
egyáltalán nem jellemző	28,6%	10,4%	21,1%
inkább nem jellemző	13,6%	22,3%	17,2%
inkább jellemző	30,9%	41,2%	35,2%
teljesen jellemző	25,2%	22,3%	24,0%
nem tudja	1,7%	3,8%	2,5%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

A gyerek szabadidejében barátaival, haverjaival találkozik	szegény	nem szegény	összesen
egyáltalán nem jellemző	12,6%	9,8%	11,5%
inkább nem jellemző	13,6%	22,0%	17,1%
inkább jellemző	37,2%	35,0%	36,3%
teljesen jellemző	35,2%	29,4%	32,8%
nem tudja	1,3%	3,7%	2,3%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

A gyerek szabadidejében presszóba, bárba, kocsmába jár	szegény	nem szegény	összesen
egyáltalán nem jellemző	88,0%	87,4%	87,7%
inkább nem jellemző	8,4%	5,6%	7,2%
inkább jellemző	1,3%	3,3%	2,1%
teljesen jellemző	0,3%	-	0,2%
nem tudja	2,0%	3,7%	2,7%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

A gyerek szabadidejében csavarog, lődörög	szegény	nem szegény	összesen
egyáltalán nem jellemző	81,7%	86,9%	83,9%
inkább nem jellemző	6,3%	4,7%	5,6%
inkább jellemző	9,0%	3,3%	6,6%
teljesen jellemző	1,7%	1,4%	1,6%
nem tudja	1,3%	3,7%	2,3%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

A gyereknek egyáltalán nincs szabadideje	szegény	nem szegény	összesen
egyáltalán nem jellemző	64,7%	63,7%	64,3%
inkább nem jellemző	17,0%	17,9%	17,4%
inkább jellemző	10,0%	9,9%	10,0%
teljesen jellemző	7,0%	4,7%	6,1%
nem tudja	1,3%	3,8%	2,3%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

A gyerek szabadidejében semmit sem csinál	szegény	nem szegény	összesen
egyáltalán nem jellemző	75,1%	76,2%	75,5%
inkább nem jellemző	15,6%	16,8%	16,1%
inkább jellemző	4,3%	3,3%	3,9%
teljesen jellemző	3,7%	-	2,1%
nem tudja	1,3%	3,7%	2,3%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

A gyerek szabadidejében egyéb tevékenységet végez	szegény	nem szegény	összesen
egyáltalán nem jellemző	50,5%	54,9%	52,3%
inkább nem jellemző	10,2%	6,3%	8,6%
inkább jellemző	17,4%	19,4%	18,2%
teljesen jellemző	9,2%	8,3%	8,8%
nem tudja	12,6%	11,2%	12,0%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Mennyire jellemző az óvodára, hogy magas a roma gyerekek aránya?	szegény	nem szegény	összesen
nagyon jellemző	58,5%	35,4%	50,7%
inkább jellemző	22,3%	25,0%	23,2%
inkább nem jellemző	7,4%	29,2%	14,8%
egyáltalán nem jellemző	10,6%	10,4%	10,6%
nem tudja, nem válaszolt	1,1%	-	,7%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Mennyire jellemző az óvodára, hogy magas a roma gyerekek aránya?	nem roma	roma	összesen
nagyon jellemző	36,8%	66,7%	50,7%
inkább jellemző	19,7%	27,3%	23,2%
inkább nem jellemző	23,7%	4,5%	14,8%
egyáltalán nem jellemző	19,7%	-	10,6%
nem tudja, nem válaszolt	-	1,5%	0,7%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Mennyire jellemző az iskolában a drogprobléma, túlzott alkoholfogyasztás a gyerekek között?	szegény	nem szegény	összesen
nagyon jellemző	2,9%	2,7%	2,8%
inkább jellemző	4,2%	8,2%	5,9%
inkább nem jellemző	10,0%	6,6%	8,5%
egyáltalán nem jellemző	64,6%	76,9%	69,9%
nem tudja, nem válaszolt	18,3%	5,5%	12,8%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Mennyire jellemző az iskolára, hogy magas a roma tanulók aránya?	szegény	nem szegény	összesen
nagyon jellemző	51,9%	33,3%	43,9%
inkább jellemző	24,5%	22,8%	23,8%
inkább nem jellemző	12,4%	22,2%	16,6%
egyáltalán nem jellemző	5,0%	19,4%	11,2%
nem tudja, nem válaszolt	6,2%	2,2%	4,5%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Mennyire jellemző az iskolára, hogy magas a roma tanulók aránya?	nem roma	roma	összesen
nagyon jellemző	33,9%	59,2%	44,0%
inkább jellemző	21,9%	26,6%	23,8%
inkább nem jellemző	22,3%	7,7%	16,4%
egyáltalán nem jellemző	18,7%	-	11,2%
nem tudja, nem válaszolt	3,2%	6,5%	4,5%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Gyermekek háztartásokra vonatkozó adatok

Tartozik-e a lakáshoz/ házhoz művelésre alkalmas kert?	szegény	nem szegény	összesen
igen	88,4%	81,7%	85,5%
nem	11,6%	18,3%	14,5%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Termesztenek-e benne zöldséget, gyümölcsöt?	szegény	nem szegény	összesen
igen	89,4%	86,8%	88,3%
nem	10,6%	13,2%	11,7%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Van-e Önöknek automata mosógépük?	szegény	nem szegény	összesen
van	56,2%	94,5%	72,8%
nincs, mert nem engedhetik meg maguknak	35,5%	4,2%	22,0%
nincs, egyéb okból	8,3%	1,2%	5,2%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Van-e Önöknek színes televíziójuk?	szegény	nem szegény	összesen
van	95,8%	100,0%	97,6%
nincs, mert nem engedhetik meg maguknak	3,2%	-	1,8%
nincs, egyéb okból	0,9%	-	0,5%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Van-e Önöknek vezetékes telefonjuk?	szegény	nem szegény	összesen
van	13,4%	30,5%	20,8%
nincs, mert nem engedhetik meg maguknak	41,7%	22,0%	33,2%
nincs, egyéb okból	44,9%	47,6%	46,1%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Van-e Önöknek mobiltelefonjuk?	szegény	nem szegény	összesen
van	87,0%	99,4%	92,4%
nincs, mert nem engedhetik meg maguknak	9,7%	0,6%	5,8%
nincs, egyéb okból	3,2%	-	1,8%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Van-e Önöknek személygépkocsijuk?	szegény	nem szegény	összesen
van	33,3%	77,0%	52,2%
nincs, mert nem engedhetik meg maguknak	53,7%	15,2%	37,0%
nincs, egyéb okból	13,0%	7,9%	10,8%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Fenyeget-e annak veszélye, hogy tartozás miatt elveszítik a jelenlegi lakásukat?	szegény	nem szegény	összesen
igen	11,7%	4,5%	8,7%
nem	88,3%	92,9%	90,2%
nem tudja	-	2,6%	1,1%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Előfordult-e, hogy kikapcsolták a villanyáramot?	szegény	nem szegény	összesen
nincs bevezetve	1,0%		,5%
igen	18,7%	5,0%	12,7%
nem	80,4%	93,8%	86,2%
nem tudja	-	1,2%	0,5%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Jelenleg ki van kapcsolva a villanyáram?	szegény	nem szegény	összesen
igen	44,4%	20,0%	40,6%
nem	55,6%	80,0%	59,4%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Előfordult-e, hogy kikapcsolták a vizet?	szegény	nem szegény	összesen
nincs bevezetve	19,8%	1,3%	11,7%
igen	6,3%	1,3%	4,1%
nem	73,9%	96,3%	83,7%
nem tudja	-	1,3%	0,5%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Jelenleg ki van kapcsolva a víz?	szegény	összesen
igen	88,9%	88,9%
nem	11,1%	11,1%
összesen	100,0%	100,0%

Előfordult-e, hogy kikapcsolták a gázt?	szegény	nem szegény	összesen
nincs bevezetve	35,1%	7,4%	23,0%
igen	3,8%	4,3%	4,1%
nem	61,1%	87,0%	72,4%
nem tudja	-	1,2%	0,5%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Jelenleg ki van kapcsolva a gáz?	szegény	nem szegény	összesen
igen	85,7%	16,7%	53,8%
nem	14,3%	83,3%	46,2%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Hallott-e arról, hogy 50 óra igazolatlan iskolai hiányzás után nem fizetnek iskoláztatási támogatást?	szegény	nem szegény	összesen
igen	93,5%	91,0%	92,4%
nem	6,5%	9,0%	7,6%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Egyetért-e azzal, hogy 50 óra igazolatlan iskolai hiányzás után nem fizetnek iskoláztatási támogatást?	szegény	nem szegény	összesen
igen	84,5%	91,9%	87,8%
nem	14,0%	4,4%	9,7%
nem tudja	1,5%	3,8%	2,5%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Érintett-e, hogy 50 óra igazolatlan iskolai hiányzás után nem fizetnek iskoláztatási támogatást?	szegény	nem szegény	összesen
igen	21,3%	2,6%	13,0%
nem	78,7%	97,4%	87,0%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Hallott-e arról, hogy rendőr kísérheti az igazgatóhoz azt a 14 év alatti diákot, aki igazolatlanul hiányzik?	szegény	nem szegény	összesen
igen	60,2%	56,4%	58,5%
nem	39,8%	41,8%	40,7%
nem tudja	-	1,8%	0,8%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Egyetért-e azzal, hogy rendőr kísérheti az igazgatóhoz azt a 14 év alatti diákot, aki igazolatlanul hiányzik?	szegény	nem szegény	összesen
igen	70,9%	84,6%	76,7%
nem	26,1%	12,1%	20,1%
nem tudja	3,0%	3,4%	3,2%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Érintett-e, hogy rendőr kísérheti az igazgatóhoz azt a 14 év alatti diákot, aki igazolatlanul hiányzik?	szegény	nem szegény	összesen
igen	4,4%	,7%	2,8%
nem	94,0%	99,3%	96,3%
nem tudja	1,6%	-	0,9%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Hallott-e arról, hogy segílyt, közmunkát csak az kaphat, akinek rendezett a lakókörnyezete?	szegény	nem szegény	összesen
igen	65,7%	72,0%	68,4%
nem	34,3%	28,0%	31,6%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Egyetért-e azzal, hogy segílyt, közmunkát csak az kaphat, akinek rendezett a lakókörnyezete?	szegény	nem szegény	összesen
igen	73,6%	86,3%	79,3%
nem	24,9%	10,6%	18,5%
nem tudja	1,5%	3,1%	2,2%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Érintett-e, hogy segílyt, közmunkát csak az kaphat, akinek rendezett a lakókörnyezete?	szegény	nem szegény	összesen
igen	12,6%	4,7%	9,0%
nem	85,7%	95,3%	90,1%
nem tudja	1,7%	-	0,9%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Hallott-e arról, hogy a család a gyermekek után adókedvezményt kap?	szegény	nem szegény	összesen
igen	87,0%	98,2%	91,8%
nem	13,0%	1,8%	8,2%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Egyetért-e azzal, hogy a család a gyermekek után adókedvezményt kap?	szegény	nem szegény	összesen
igen	93,9%	94,9%	94,4%
nem	3,6%	2,5%	3,1%
nem tudja	2,5%	2,5%	2,5%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Érintett-e, hogy a család a gyermekek után adókedvezményt kap?	szegény	nem szegény	összesen
igen	59,5%	87,3%	71,9%
nem	39,5%	12,7%	27,5%
nem tudja	1,1%	-	0,6%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Hallott-e arról, hogy a tankötelezettség életkorát 16 évre csökkentették?	szegény	nem szegény	összesen
igen	68,1%	76,4%	71,7%
nem	31,9%	23,0%	28,1%
nem tudja	-	0,6%	0,3%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Egyetért-e azzal, hogy a tankötelezettség életkorát 16 évre csökkentették?	szegény	nem szegény	összesen
igen	44,6%	38,2%	41,8%
nem	50,8%	54,8%	52,6%
nem tudja	4,6%	7,0%	5,7%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Érintett-e, hogy a tankötelezettség életkorát 16 évre csökkentették?	szegény	nem szegény	összesen
igen	24,7%	8,1%	17,1%
nem	73,6%	86,5%	79,5%
nem tudja	1,7%	5,4%	3,4%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Hallott-e arról, hogy a rokkantnyugdíjasok jogosultságát felülvizsgálják?	szegény	nem szegény	összesen
igen	74,1%	89,1%	80,6%
nem	23,6%	10,3%	17,8%
nem tudja	2,3%	0,6%	1,6%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Egyetért-e azzal, hogy a rokkantnyugdíjasok jogosultságát felülvizsgálják?	szegény	nem szegény	összesen
igen	48,5%	66,0%	56,4%
nem	45,4%	22,6%	35,1%
nem tudja	6,2%	11,3%	8,5%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Érintett-e, hogy a rokkantnyugdíjasok jogosultságát felülvizsgálják?	szegény	nem szegény	összesen
igen	29,4%	21,8%	26,0%
nem	68,9%	76,9%	72,5%
nem tudja	1,7%	1,4%	1,5%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Tagja-e valaki a háztartásból valamilyen civil vagy egyházi szervezetnek?	szegény	nem szegény	összesen
sosem volt tag	79,5%	85,5%	82,1%
korábban tag volt	,9%	1,2%	1,1%
most is tag	18,1%	13,3%	16,1%
nem tudja	1,4%	-	0,8%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Tagja-e valaki a háztartásból valamilyen politikai pártnak vagy szervezetnek?	szegény	nem szegény	összesen
sosem volt tag	96,3%	93,9%	95,3%
korábban tag volt	,5%	,6%	,5%
most is tag	2,8%	5,5%	3,9%
nem tudja	0,5%	-	0,3%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Előfordult-e az elmúlt évben, hogy valaki a háztartásból önként segített politikai pártnak, civil szervezetnek?	szegény	nem szegény	összesen
nem fordult elő	93,0%	80,9%	87,8%
alkalmanként	4,7%	13,0%	8,2%
sosem	2,3%	6,2%	4,0%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Előfordult-e az elmúlt évben, hogy valaki a háztartásból önként segített egyházi szervezetnek?	szegény	nem szegény	összesen
nem fordult elő	75,0%	65,8%	71,1%
alkalmanként	13,9%	24,2%	18,3%

sosem	10,2%	9,9%	10,1%
nem tudja	0,9%	-	0,5%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Előfordult-e az elmúlt évben, hogy valaki a háztartásból önként segített lakóközösségnek, települési közösségnek?	szegény	nem szegény	összesen
nem fordult elő	80,1%	77,9%	79,2%
alkalmanként	16,7%	13,5%	15,3%
sosem	3,2%	8,6%	5,5%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Előfordult-e az elmúlt évben, hogy valaki a háztartásból önként segített oktatási intézménynek?	szegény	nem szegény	összesen
nem fordult elő	79,2%	54,9%	68,7%
alkalmanként	13,4%	32,3%	21,6%
sosem	6,5%	12,8%	9,2%
nem tudja	0,9%	-	0,5%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Előfordult-e az elmúlt évben, hogy valaki a háztartásból önként segített rokonoknak, barátoknak, szomszédoknak?	szegény	nem szegény	összesen
nem fordult elő	39,8%	22,3%	32,2%
alkalmanként	44,0%	39,8%	42,1%
sosem	16,2%	37,3%	25,4%
nem tudja	-	0,6%	0,3%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

Előfordult-e az elmúlt évben, hogy valaki a háztartásból önként segített bármely más szervezetnek, személynek?	szegény	nem szegény	összesen
nem fordult elő	73,2%	60,0%	67,5%
alkalmanként	24,4%	35,2%	29,1%
sosem	1,2%	3,2%	2,1%
nem tudja	1,2%	1,6%	1,4%
összesen	100,0%	100,0%	100,0%

2. számú melléklet: A felmérés kérdőívei

--	--	--	--	--

HÁZTARTÁS sorszáma

A HÁZTARTÁSBAN ÉLŐ 0-17 ÉVES GYEREKEK SZÁMA

--	--

EBBEN A HÁZTARTÁSBAN HÁNY DARAB GYERMEKKÉRDŐÍV KÉSZÜLT?

--	--

Családok

Háztartás kérdőív

2014

A válaszadás önkéntes!

Település neve:

Kijelentem, hogy az általam kezelt és felvett adatokat bizalmasan kezelem, azokat csak a kutatásban illetékes személynek adom át.

Kérdező aláírása:

Kérdés kezdete:

2014. hónap nap óra perctől

AZ INTERJÚALANY KIVÁLASZTÁSA: Elsősorban a gyerek(ek) édes- vagy nevelőanyja, másodsorban az édes- vagy nevelőapja, harmadsorban az a felnőtt személy, aki a gyerekek gondozásáért elsősorban felel.

Javasolt bemutatkozás:

Jó napot kívánok! vagyok, a Egyetem hallgatója. A kistérség gyerekesély programja keretében kérdőíves felmérést végzünk a gyermekes családok körében. Kérem válaszoljon az alábbi kérdésekre!

HÁZTARTÁSTÁBLA KÓDJAI

KÉRDEZETTHEZ VALÓ VISZONY KÓDJAI: 01 – házastársa, élettársa 02 – saját vagy a házastárs, élettárs vér szerinti gyermeke 03 – nevelt, fogadott gyermeke 04 – szülője 05 – apósa, anyósa 06 – menyje, veje 07 – unokája 08 – más rokona 09 – nem rokon 99 – NEM TUDJA	CSALÁDI ÁLLAPOT KÓDJAI: NÖTLEN/HAJADON 01 – nőtlen, hajadon, nincs élettársa 02 – nőtlen, hajadon, élettárral él HÁZAS 03 – házasság, házastárral él 04 – házasság, élettárral él 05 – házasság, de külön élnek, nincs élettársa ELVÁLT 06 – elvált, nincs élettársa 07 – elvált, élettárral él ÖZVEGY 08 – özvegy, nincs élettársa 09 – özvegy, élettárral él 99 – NEM TUDJA	LEGMAGASABB BEFEJEZETT ISKOLAI VÉGZETTSÉG KÓDJAI: 00 – általános iskolás korú, vagy még nem iskolás korú 01 – kevesebb, mint 8 általános 02 – 8 általános 03 – szakmunkásképző; szakképzés 04 – szakközépiskolai érettségi; szakképzést követő érettségi 05 – gimnáziumi érettségi 06 – érettségit követő, nem felsőfokú szakképzés, technikum 07 – felsőfokú szakképzés, felsőfokú technikum 08 – főiskola 09 – egyetem 99 – NEM TUDJA	JÁR-E KÓDJAI: 00 – nem jár 01 – bölcsőde 02 – óvoda 03 – általános iskola 04 – szakmunkásképző 05 – szakközépiskola 06 – gimnázium, 4 osztályos 07 – gimnázium, 5 osztályos 08 – gimnázium, 6 osztályos 09 – gimnázium, 8 osztályos 10 – technikum 11 – felsőfokú technikum 12 – főiskola 13 – egyetem 88 – egyéb 99 – NEM TUDJA	DOLGOZIK-E/DOLGOZOTT-E KÓDJAI: HA NYUGDÍJ MELLETT DOLGOZIK, DOLGOZÓNAK JELÖLD! A FŐMUNKÁRA VONATKOZÓAN VÁLASZOLJON! (FŐMUNKÁ: AMIT A KÉRDEZETT ANNAK TEKINT. HA BIZONYTALAN: AHOL A LEGTÖBB IDŐT TÖLTI) HA DOLGOZIK/DOLGOZOTT: 01 – alkalmazott 02 – vállalkozó, önálló, saját vállalkozásában alkalmazott 03 – alkalmi munkát végez, megbízásokat vállal 04 – közmunkás HA NEM DOLGOZIK/NEM DOLGOZOTT: 05 – munkanélküli (segélyezett) 06 – munkanélküli ellátás nélkül 07 – nyugdíjas (öregségi, özvegyi, stb.) 08 – rokkantnyugdíjas 09 – fogyatékkal élő, tartós betegség miatt nem dolgozik 10 – gyermekgondozási szabadságon, gyeden, gyeken van („főállású anya” is) 11 – háztartásbeli, családját látja el 12 – tanuló, továbbképzésen, átképzésen vesz részt 13 – ápolási díjon van 14 – egyéb okból nem dolgozik (pl. eltartott) 99 – NEM TUDJA
---	--	---	---	--

HOL VAN A MUNKAHELYE KÓDJAI:

- 1 – a településen
- 2 – közeli faluban
- 3 – közeli kisvárosban
- 4 – megyeszékhelyen
- 5 – Budapesten
- 6 – egyéb településen
- 7 – külföldön

9 – NEM TUDJA

1. Összesen Önnel együtt hányan élnek a családban (egy háztartásban)?

..... fő

2. Kérem sorolja fel a háztartás tagjait! Kezdjük Önnel a sort! (KÉRDEZŐ: karikázd be az x-et, ahol ilyen van, ha nem tudja, nem válaszol!)

Sor- száma	Keresztneve	Neme		Születési éve	Kérde- zetthez való viszonya	Családi állapota	Iskolai végzett- sége	Jár-e valamilyen iskolai rendszerű, végzettséget adó képzésre (nem tanfolyam)? Jár-e bölcsődébe vagy óvodába?	Jelenleg dolgo- zik-e?	HA DOLGO- ZIK: Hol van a munka- helye?	Dolgozott- e az elmúlt 12 hónapban? HA SOSEM DOLGO- ZOTT = 88	HA DOLGO- ZOTT: Hány hónapot dolgozott az elmúlt 12 hónapban?	Ebből hány hónapot dolgozott közfoglal- koztatásban? (közmunka)
		férfi	nő	Ha nem tudja: Kb. mikor született? NÉGY SZÁM- JEGGYEL!									
KÉRDE- ZETT		1	2	19 x –	X							x –	x –
2.		1	2	x –								x –	x –
3.		1	2	x –								x –	x –
4.		1	2	x –								x –	x –
5.		1	2	x –								x –	x –
6.		1	2	x –								x –	x –
7.		1	2	x –								x –	x –
8.		1	2	x –								x –	x –
9.		1	2	x –								x –	x –
10.		1	2	x –								x –	x –

..... gyermek
88 – M 99 – NT

..... évben
9999 – NT

1 – igen → **HA IGEN:** 4.b. Hány gyermeke van vagy volt állami gondoskodásban?
gyermek 99 – NT
2 – nem
9 – NT

..... m²
999 – NT

1 – tulajdonos (ill. rokona)
2 – bérlik a lakást az önkormányzattól
3 – magánszemélytől bérlik a lakást
8 – egyéb (szívességi lakó, szolgálati lakásban lakó stb.)
9 – NT

.....Ft-ot 9 – NT

..... Ft-ért 9 – NT

a. Hány szoba van? (A FÉLSZOBA IS SZOBÁNAK SZÁMÍT)	db	
b. Van-e konyha?	1 – igen	2 – nem
c. Van-e fürdőszoba?	1 – igen	2 – nem
d. Van-e vízöblítéses WC?	1 – igen	2 – nem

10. Milyen a lakás, ház vízellátása?

- 1 – nincs vezetékes víz → **HA NINCS:** 10.a. Milyen messziről hordják a vizet?
 méterről 0 – NT
- 2 – hálózati vízvezeték
 3 – házi vízvezeték
 9 – NT

10.a. Tartozik-e a lakáshoz/ házhoz művelésre alkalmas kert?

- 1 – igen → **HA IGEN:** 10.b. Termesztenek-e benne zöldséget, gyümölcsöt?
 1 – igen
 2 – nem
 9 – NT
- 2 – nem
 9 – NT

11. Jellemző-e az alábbi problémák bármelyike a lakásra, amelyben laknak?

	igen	nem	NT
a. beázik a tető	1	2	9
b. nedves a padlózat, a falak	1	2	9
c. korhad az ablakkeret, a padlózat	1	2	9
d. nincs elég fény, a lakás túl sötét	1	2	9
e. zajosak a szomszédok vagy nagy zaj szűrődik be az utcáról	1	2	9
f. bűnözés, erőszak, vandalizmus a környéken	1	2	9

12. Mennyi a ... villanyszámla **egy átlagos hónapban**? (ami nincs = 0, NT = 9)

- a. villany Ft /hó
- b. víz és csatorna (figyelem, kéthavonta szokták számlázni) Ft /hó
- c. fűtés (ha fűtési szezonnra tudja, akkor egy óra – 12-vel osztva – kell átszámítani.) Ft /hó
- d. gáz (palackos is. Ha a fűtéssel együtt tudja az összeget, akkor a fűtésnél kell megadni.) Ft /hó
- e. bérleti díj és ha van közös költség Ft /hó
- f. lakáshitel-törlesztés Ft /hó
- g. más hitel (pl. áruhitel) törlesztés Ft /hó
- h. szemétszállítási díj (egy hónapra!) Ft /hó
- i. egyéb (pl. telefon, TV, lakásbiztosítás stb.) Ft /hó

13. Kérem, becsülje meg: mennyi a **háztartás** havi nettó (adózás utáni) összes jövedelme?

..... Ft/hó 8 – M 9 – NT

Ha NEM TUDJA, ill. NINCS VÁLASZ:

13.a. És azt megmondaná, hogy a következő kategóriák közül melyikbe tartozik?

1 – 50 ezer Ft, vagy kevesebb	5 – 201 - 250 ezer Ft
2 – 51 - 100 ezer Ft	6 – 251 - 300 ezer Ft
3 – 101 - 150 ezer Ft	7 – 300 ezer Ft felett
4 – 151 - 200 ezer Ft	8 – M
	9 – NT

14. Most különböző jövedelemforrásokat sorolunk fel. Kérem, válassza ki közülük azokat, amelyekből az elmúlt hónapban a család tagjainak jövedelme származott. Hány forint nettó jövedelmük származott ebből? (x – nincs ilyen jövedelemforrásuk)

	Hány forint jövedelmük származott ebből?	NT	X
a. főállásból származó rendszeres munkabér, fizetés	Ft	9	X
b. mellékfoglalkozásból, másodállásból származó jövedelem	Ft	9	X
c. vállalkozásból, üzleti tevékenységből származó jövedelem	Ft	9	X
d. alkalmi munkából származó jövedelem	Ft	9	X
e. közfoglalkoztatásból származó jövedelem	Ft	9	X
f. mezőgazdasági termelésből származó jövedelem	Ft	9	X
g. nyugdíj (bármilyen, árvaellátás is)	Ft	9	X
h. GYES, GYET	Ft	9	X
i. GYED, terhességi gyermekágyi segély (TGYÁS)	Ft	9	X
j. ápolási díj	Ft	9	X
k. családi pótlék	Ft	9	X
l. bármilyen segély, támogatás (pl. foglalkoztatást helyettesítő támogatás, lakásfenntartási támogatás, eseti gyógyszertámogatás, átmeneti segély, rendkívüli gyermekvédelmi támogatás stb.)	Ft	9	X
m. álláskeresősi/munkanélküli/vállalkozói járadék	Ft	9	X
n. táppénz	Ft	9	X
o. családtól kapott anyagi támogatás	Ft	9	X
p. tartásdíj	Ft	9	X
q. bármilyen más segítő szervezettől, egyéntől kapott anyagi támogatás	Ft	9	X
r. egyéb, éspedig:	Ft	9	X

15. Van-e Önöknek...

	van	nincs, mert nem engedhetik meg maguknak	nincs, egyéb okból	NT
a. automata mosógépük?	1	2	3	9
b. színes televíziójuk?	1	2	3	9
c. vezetékes telefonjuk?	1	2	3	9
d. mobiltelefonjuk?	1	2	3	9
e. személygépkocsijuk?	1	2	3	9

16. Kérem mondja meg, hogy a háztartásban élő minden 18 éves és fiatalabb gyermeke számára biztosítottak-e az alábbiak?

HA NEM: Miért nem? (CSAK KÉRDEZD ÉS SOROLD BE!)

	igen	nem	Miért nem?			
			nem engedhetik meg maguknak	egyéb ok	NT	X
a. hétköznap napi három étkezés (óvodai, iskolai étkezéssel együtt)	1	2	1	2	9	X
b. hétvégén napi három étkezés	1	2	1	2	9	X
c. legalább naponta egyszer hús, húskészítmény, hal (vagy ennek megfelelő vegetáriánus étel)	1	2	1	2	9	X
d. naponta friss zöldség és gyümölcs fogyasztása	1	2	1	2	9	X
e. két pár megfelelő cipő (beleértve 1 pár minden időben használható cipőt)	1	2	1	2	9	X
f. újonnan vásárolt (nem használt) ruha	1	2	1	2	9	X
g. meleg téli felsőruha	1	2	1	2	9	X
h. külön fekhely	1	2	1	2	9	X
i. kültéri játékok (kerékpár, görkorcsolya, roller stb.)	1	2	1	2	9	X
j. beltéri játékok (készségfejlesztő babajátékok, építő kockák, társasjátékok, számítógépes játékok)	1	2	1	2	9	X
k. különleges események megünneplése (születésnap, névnap, vallási ünnepek)	1	2	1	2	9	X
l. baráti köre rendszeres meghívása közös játszásra és étkezésre	1	2	1	2	9	X
m. évente legalább egy hét üdülés, nyaralás	1	2	1	2	9	X

16.a. Önökhöz elérhető közelségben van-e olyan szabad terület, ahol az Ön gyermeke biztonságban játszhat?

1 – van

2 – nincs

9 – NT

17. Előfordult-e az elmúlt 1 évben, hogy nem jutott elég pénzük...

	előfordult	nem fordult elő	nem költenek ilyesmire	NT
a. ennivalóra?	1	2	0	9
b. rezsire?	1	2	0	9
c. a lakás megfelelő fűtésére?	1	2	0	9
d. gyógyszerek kiváltására?	1	2	0	9
e. orvosi ellátásra?	1	2	0	9
f. gyermekek iskolai, óvodai költségeire?	1	2	0	9
g. szükséges közlekedésre?	1	2	0	9
h. társasággal, családdal való együttlétre, szórakozásra?	1	2	0	9

18. Megengedhetik-e maguknak, hogy évente legalább egy hétre mindannyian együtt elmenjenek nyaralni?

- 1 – megengedhetik maguknak
- 2 – megengedhetik maguknak, de nem teszik
- 3 – nem engedhetik meg maguknak
- 9 – NT

19. Előfordult-e az elmúlt 12 hónapban, hogy hónap végére elfogyott a pénzük?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 9 – NT

20. Tegyük fel, hogy egy váratlan, nagyobb összegű (kb. 60 ezer Ft-os) kiadás jelentkezik. Képes-e a háztartás arra, hogy egy ilyen kiadást a saját forrásaiból fedezzen?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 9 – NT

21. Hogy érzi, Önök anyagilag...

- 1 – gondok nélkül élnek,
- 2 – beosztással jól kijönnek,
- 3 – éppen hogy kijönnek a havi jövedelmükből,
- 4 – hónapról hónapra anyagi gondjaik vannak, vagy
- 5 – nélkülözések között élnek?
- 9 – NT

22. Véleménye szerint egy olyan családnak, mint az Önöké, a mai körülmények között havonta hány forintba lenne szüksége ahhoz, hogy megfelelő színvonalon megéljen?

..... Ft/hó

9 – NT

23. Mostanában sokat beszélnek nálunk a szegénységről. Ön mit mondana: jelenleg Önök...

- 1 – teljes mértékben szegények,
- 2 – bizonyos értelemben szegények, vagy
- 3 – nem szegények?

9 – NT

24. És 3 évvel ezelőtt Önök...

- 1 – rosszabbul éltek,
- 2 – alapvetően ugyanígy éltek, vagy
- 3 – jobban éltek?

9 – NT

25. Mit gondol, hogyan fog alakulni a helyzetük a következő évben?

- 1 – javulni fog,
- 2 – nem változik, vagy
- 3 – romlani fog?

9 – NT

26. Részesült-e az elmúlt 12 hónapban valaki a családtagok közül a következő természetbeni ellátásokból vagy személyes szolgáltatásokból?

	igen	nem	NT
a. közgyógyellátás	1	2	9
b. szociális étkeztetés	1	2	9
c. családsegítés, gondozás családsegítőtől vagy gyermekjóléti szolgálatától	1	2	9
d. élelmiszer, tüzelő juttatás	1	2	9
e. fogyatékosokat támogató szolgálat, fogyatékosok nappali intézménye	1	2	9
f. adósságkezelési szolgáltatás	1	2	9
g. tankönyv, gyermekintézmény térítési díjának átvállalása (ingyenes étkezés)	1	2	9
h. kisállat, vetőmag (pl. szociális földprogram vagy a Minden gyerek lakjon jól! programok keretében)	1	2	9

27. Sokan vannak ma Magyarországon, akiknek valamilyen tartozásuk, kifizetési hátralékuk van. A következők közül van-e Önöknek valamilyen kifizetési hátralékuk vagy adósságuk?

	van hátralékuk	nincs hátralékuk	nincs ilyen költségük	NT
a. lakbér, albérleti díj, közös költség elmaradásuk	1	2	0	9
b. lakáshitel, áruhitel esetében törlesztőrészlet elmaradásuk	1	2	0	9
c. gázszámla elmaradásuk	1	2	0	9
d. áram(villany)számla elmaradásuk	1	2	0	9
e. víz-, csatornaszámla, távfűtésszámla elmaradásuk	1	2	0	9
f. egyéb rezsiköltség (pl. telefon, TV, lakásbiztosítás) elmaradásuk	1	2	0	9
g. bolti tartozásuk	1	2	0	9
h. tartozás családnak / barátoknak / ismerősnek	1	2	0	9
i. egyéb, éspedig	1	2	0	9

28. Kérem, próbálja összeszámolni, hogy mindent egybevetve, hány forint kifizetési elmaradásuk, hátralékuk van? (KÉRDEZŐ: Tisztázd, hogy hitelfelvétel, tartozás esetében a törlesztőrészlet elmaradásáról, nem pedig a hitel nagyságáról van szó!)

..... Ft 9 – NT

29. Fenyegeti-e Önöket annak veszélye, hogy tartozás miatt elveszítik a jelenlegi lakásukat?

1 – igen

2 – nem

9 – NT

30. Előfordult-e az utolsó 3 évben, hogy kikapcsolták Önöknél...

HA IGEN: És most mi a helyzet: ki van kapcsolva ...

					HA IGEN: → És jelenleg ki van kapcsolva?		
	Igen	nem	Nincs bevezetve	NT	igen	nem	NT
a. a villanyáramot?	1	2	0	9	1	2	9
b. a vizet?	1	2	0	9	1	2	9
c. a gázt?	1	2	0	9	1	2	9

31. Most néhány, a közelmúltban bevezetett intézkedésről kérdezem. Hallott-e arról, hogy a gyerekek 50 óra igazolatlan iskolai hiányzása után nem fizetnek iskoláztatási támogatást a családnak?

31.a. Egyetért-e ezzel?

31.b. Érintette-e ez az Önök családját?

Hallott-e arról, hogy...	Hallott-e róla?			Egyetért-e ezzel?			Érintette-e a családját?		
	igen	nem	NT	igen	nem	NT	igen	nem	NT
a. 50 óra igazolatlan iskolai hiányzás után nem fizetnek iskoláztatási támogatást?	1	2	9	1	2	9	1	2	9
b. rendőr kísérheti az igazgatóhoz azt a 14 év alatti diákot, aki igazolatlanul hiányzik az iskolából?	1	2	9	1	2	9	1	2	9
c. az önkormányzat elrendelheti, hogy segélyt, közmunkát csak az kaphat, akinek rendezett a lakókörnyezete?	1	2	9	1	2	9	1	2	9
d. a család a gyermekek után adókedvezményt kap?	1	2	9	1	2	9	1	2	9
e. a tankötelezettség életkorát 16 évre csökkentették?	1	2	9	1	2	9	1	2	9
f. a rokkantnyugdíjasok jogosultságát felülvizsgálják?	1	2	9	1	2	9	1	2	9

32. Most az egészségi állapotára vonatkozóan kérdezem. Mit mondana, az Ön egészségi állapota...

- 1 – kiegyensúlyozottan jó,
- 2 – változó, de inkább jónak mondható,
- 3 – változó, nem kielégítő, vagy
- 4 – egészségi állapota inkább rossz?
- 9 – NT

33. Van-e valamilyen tartós vagy krónikus egészségügyi problémája?

- 1 – van
- 0 – nincs
- 9 – NT

34. Ön mennyire tartja magát egészségesnek?

- 1 – egészségesebb, mint az Önhöz hasonló korúak,
- 2 – olyan egészséges, mint a hasonló korúak általában, vagy
- 3 – rosszabb az egészségi állapota, mint a hasonló korúaké?
- 9 – NT

35. Az elmúlt **4 hétben** milyen gyakran érezte...

	állandóan	gyakran	időnként	ritkán	soha	NT
a. azt, hogy tele van életerővel?	1	2	3	4	5	9
b. azt, hogy nagyon ideges?	1	2	3	4	5	9
c. azt, hogy annyira letört, hogy semmi sem tudja felvidítani?	1	2	3	4	5	9
d. nyugodtnak és békésnek magát?	1	2	3	4	5	9
e. azt, hogy tele van energiával?	1	2	3	4	5	9
f. szomorúnak és kedvetlennek magát?	1	2	3	4	5	9
g. azt, hogy kimerült?	1	2	3	4	5	9
h. boldognak magát?	1	2	3	4	5	9
i. azt, hogy fáradt?	1	2	3	4	5	9

36. Országunkban az emberek sokféle nemzetiséghez vagy etnikumhoz tartoznak. Ön milyen nemzetiségűnek tartja magát elsősorban?

1 – magyar	4 – horvát	7 – roma/cigány
2 – német	5 – román	8 – egyéb, éspedig:
3 – szerb	6 – szlovák	88 – M 99 – NT

37. És milyen nemzetiségűnek tartja magát másodsorban?

0 – nem tartozik más nemzetiséghez	3 – szerb	7 – roma/cigány
	4 – horvát	8 – egyéb, éspedig:
1 – magyar	5 – román	88 – M 99 – NT
2 – német	6 – szlovák	

38. Van-e a családban olyan személy, aki romának/cigánynak vallja magát? (Ha az előző kérdések valamelyikére igennel válaszolt, akkor **rajta kívül**)

- 1 – van
2 – nincs
9 – NT

39. Ön vagy a háztartásban élők közül valaki tagja-e valamilyen ...

	sosem volt tag	korábban tag volt	most is tag	NT
a. civil vagy egyházi szervezetnek?	0	1	2	9
b. politikai pártnak, szervezetnek?	0	1	2	9

40. Előfordult-e az elmúlt évben, hogy Ön vagy a háztartás valamely tagja önként segített ...

	nem fordult elő	alkalmanként előfordult	rendszeresen előfordult	NT
a. politikai pártnak, civil szervezetnek	0	1	2	9
b. egyházi szervezetnek	0	1	2	9
c. települési közösségnek, lakóközösségnek	0	1	2	9
d. oktatási intézménynek	0	1	2	9
e. rokonoknak, barátoknak, szomszédoknak	0	1	2	9
f. egyébnek (pl. idegeneknek)	0	1	2	9

41. Ön születése óta ezen a településen él?

1 – igen

2 – nem → **HA NEM:** Melyik évben költözött a településre? évben 9 – NT

42. Mennyire szeret ezen a településen lakni, ahol most él? Kérem, osztályozzon 1-től 5-ig az iskolában megszokott módon, ahol az 5-ös azt jelenti, hogy nagyon szeret itt lakni, az 1-es azt, hogy egyáltalán nem szeret!

egyáltalán nem szeret				nagyon szeret	NT
1	2	3	4	5	9

43. Tervezi-e hogy elköltözik a településről?

1 – igen

→ **43.a. HA IGEN:** Mikorra tervezi az elköltözést?

1 – egy éven belül

2 – 1-10 éven belül

3 – több, mint 10 év múlva

9 – NT

→ **43.b.** Hová költözne?

1 – faluba, a járason/kistérségen belül

2 – városba, a járason/kistérségen belül

3 – faluba, a járason/kistérségen kívül

4 – városba, a járason/kistérségen kívül

5 – külföldre

9 – NT

2 – nem

9 – NT

44. Hallott-e arról, hogy az Önök kistérsége részt vesz a gyermekszegénység elleni programban/gyerekesély programban?

1 – igen

2 – nem

→ **Ugrás a 47. kérdésre!**

9 – NT

45. Kérem, mondja meg, hogy a családjában van-e olyan 0-17 év közötti gyermek, aki részt vett a gyerekesély program keretében szervezett programokban, vagy igénybe vette a gyerekesély program szolgáltatásait?

1 – igen

2 – nem

9 – NT

46. Ön vagy a család valamely más felnőtt tagja részt vett-e a gyerekesély program keretében szervezett programokban vagy igénybe vette-e a gyerekesély program szolgáltatásait?

1 – igen

46.a. HA IGEN: Milyen minőségben vett részt?

1 – résztvevőként, igénybe vevőként (pl. képzésen, előadáson)

2 – kísérőként

3 – önkéntes segítőként

4 – egyéb, és pedig:.....

9 – NT

TÖBB VÁLASZ LEHET

2 – nem

9 – NT

MINDENKITŐL

47. Kérjük, mondja el saját szavaival, hogy mit tart a településen jónak, előnyösnek a gyerekek szempontjából?

.....

.....

.....

48. És mit tart hiányosságnak, mire lenne szükség a településen ahhoz, hogy a gyerekeknek jobb helyzetük legyen?

.....

.....

.....

KÖSZÖNJÜK A VÁLASZADÁST!
(KÉRDEZŐ: FOLYTASD A GYERMEKKÉRDŐÍVVEL!)

KÉRDÉSEK A KÉRDEZŐNEK

K1. Hogyan ítéled meg a lakást?

	igen	nem	NT
a. A lakás sötét vagy berendezése sivár, egyhangú.	1	2	9
b. A lakás mindazon helyiségei, melyeket alkalmad volt megfigyelni, nagyjából tiszták.	1	2	9
c. A lakás mindazon helyiségei, melyeket alkalmad volt megfigyelni, nagyjából rendezettek.	1	2	9
d. Az épület biztonságos egy gyerek számára (nem balesetveszélyes, nem rejt egészségügyi kockázatot).	1	2	9
e. Az udvar rendezett	1	2	9
f. A környező házak jó állapotúak, rendezettek	1	2	9
g. Az utca földút	1	2	9

K2. Jelen volt-e a kérdezett gyereke, gyerekei a beszélgetésen?

1 – igen

2 – nem

K3. **HA IGEN:** Az interjú alatt hogyan viselkedett az anya/a kérdezett a jelen lévő gyerekekkel?

	igen	nem	NT
a. Az anya / a kérdezett bátorította a gyereket, hogy vegyen részt a társalgásban.	1	2	9
b. Az anya / a kérdezett válaszolt a gyerek kérdéseire, kéréseire.	1	2	9
c. Az anya / a kérdezett beszélgetett a gyerekekkel (nem számít beszélgetésnek, ha csak rászólt a gyerekekre, vagy negatív megjegyzést tett rá).	1	2	9
d. Az anya / a kérdezett bemutatta a kérdezőt a gyerekeknek.	1	2	9
e. Amikor az anya / a válaszoló a gyerekekről beszélt, vagy mondott valamit a gyerekeknek, a hangneme, illetve ahogy beszélt, az a gyerek iránti pozitív érzéseiről tanúskodott.	1	2	9

A KÉRDEZÉS VÉGE: óra perc

--	--	--	--	--

HÁZTARTÁS sorszáma

--	--

Gyermek sorszáma
a háztartástáblából

.....

Gyermek keresztnéve

--	--	--	--

év

Gyermek születési ideje

--	--

hó

--	--

Hány éves?

Családok

Gyermek kérdőív

2014

A válaszadás önkéntes!

Település neve:

--	--

*Kijelentem, hogy az általam kezelt és felvett adatokat bizalmasan kezelem,
azokat csak a kutatásban illetékes személynek adom át.*

Kérdező aláírása:

**A CSALÁDBAN LÉVŐ ÖSSZES 0-17 ÉVES GYEREKRE KI KELL TÖLTENI 1-1
KÉRDŐÍVET!**

KÉRDEZŐ: Tisztázd, hogy minden kérdés a címlapon szereplő keresztnévű gyerekre vonatkozik!

1. Meg tudná mondani, hogy mennyi volt a gyermek súlya, amikor megszületett?

..... gramm

9 – NT → **HA NEM TUDJA:** 1.a. És azt meg tudná-e mondani, hogy....

1 – 1500 gramm alatti,

2 – 1500-2500 gramm közötti, vagy

3 – 2500 gramm feletti súllyal született-e a gyermek?

9 – NT

2. A gyermek jár(t)-e bölcsődébe?

1 – igen → **HA JÁR(T):** 2.a. Hány éves korától? év 99 – NT

2 – nem

9 – NT

3. A gyermek jár(t)-e Biztos Kezdet gyerekházba?

1 – igen → **HA JÁR(T):** 3.a. Összesen hány hónapot járt? hó 99 – NT

KÉRDEZŐ: ha évet mond, számold át hónapra!

3.b. Milyen gyakorisággal járt?

1 – naponta

2 – hetente többször

3 – havonta többször

4 – havonta egyszer vagy ritkábban

9 – NT

2 – nem

9 – NT

4. Járt-e a gyermek gyógytornára, fejlesztő tornára, logopédiai fejlesztésre, vagy egyéb, szakember által javasolt fejlesztésre?

1 – igen → **HA IGEN:** 4.a. Hány éves volt a gyermek, amikor elkezdődött a fejlesztése?
..... éves 9 – NT

2 – nem

9 – NT

5. Most a gyermek egészségi állapotáról kérdezek.
Van-e a gyermeknek hallásproblémája?

1 – van

2 – nincs

9 – NT

6. Van-e a gyermeknek látásproblémája?

1 – van → **HA VAN:** 6.a. Milyen súlyos a probléma?

1 – nem súlyos, szemüveggel jól lát

2 – gyengénlátó

3 – egyik szemére vak

4 – mindkét szemére vak

9 – NT

2 – nincs

9 – NT

7. Van-e a gyermeknek valamilyen EGYÉB tartós egészségügyi problémája (pl. asztma, allergia, reflux stb.)?

1 – van

2 – nincs → **ugrás a 9-re!**

9 – NT

8. Kérem, mondja meg, hogy az alábbiak közül milyen betegségei vannak a gyermeknek!

	Van	Nincs	NT	X
a. mozgásszervi (csontozat, ízületek, izomzat) rendellenesség	1	2	9	X
b. keringési betegség (pl. szívrendellenesség)	1	2	9	X
c. tartós idegrendszeri betegség (pl. epilepszia)	1	2	9	X
d. emésztőrendszeri betegség (fekély, reflux stb.)	1	2	9	X
e. asztma	1	2	9	X
f. egyéb légzőszervi betegség	1	2	9	X
g. allergia (szénanátha, ekcéma)	1	2	9	X
h. depresszió vagy más pszichikai betegség	1	2	9	X
i. kóros soványság	1	2	9	X
j. kóros kövérség	1	2	9	X
k. egyéb betegség, éspedig:.....	1	2	9	X

9. Ön szerint a gyermek a korához képest testileg...

1 – kevésbé fejlett,

2 – átlagosan fejlett, vagy

3 – az átlagosnál fejlettebb?

9 – NT

10. Ön szerint a gyermek a korához képest értelmileg...

- 1 – kevésbé fejlett,
- 2 – átlagosan fejlett, vagy
- 3 – az átlagosnál fejlettebb?
- 9 – NT

11. Van-e a gyermeknek az életkorának megfelelő könyve? (KÉRDEZŐ: A testvérével közös könyv is. Tisztázd, hogy a kötelező iskolai tankönyvek nem számítanak bele!)

1 – van **HA VAN: 11.a.** Körülbelül hány életkorának megfelelő könyve van a gyermeknek?

- 1 – 1 és 3 között
- 2 – 4 és 9 között
- 3 – 10 és 19 között
- 4 – 20 vagy több
- 9 – NT

2 – nincs **HA NINCS: 11.b.** Miért nincs?

- 1 – nem engedhetik meg maguknak
- 2 – egyéb ok
- 9 – NT

9 – NT

12. Együtt szokott-e a gyermek étkezni mindkét szülőjével? (KÉRDEZŐ: Ha nem édesapjával, édesanyjával él egy háztartásban, akkor a nevelőszülőjével)

1 – igen **HA IGEN: 12.a.** Milyen gyakran?

- 1 – minden nap,
- 2 – hetente többször,
- 3 – hetente egyszer,
- 4 – havonta egyszer, vagy
- 5 – még ritkábban
- 9 – NT

2 – nem

9 – NT

0-9 ÉVES GYEREKEKRE

13. Szoktak-e Önök otthon a gyermeknek mesét olvasni vagy mondani?

1 – igen → **HA IGEN: 13.a.** Milyen gyakran szoktak?

- 1 – minden nap
- 2 – nagyjából kétnaponta
- 3 – havonta néhány alkalommal
- 4 – évente néhány alkalommal

2 – nem

9 – NT

9 – NT

3–17 ÉVES GYEREKEKRE

14. Hány éves korától jár(t) a gyermek óvodába?

..... éves korától

0 – nem járt óvodába → **ugrás a 17. kérdésre!**

99 – NT

15. Hány éves koráig járt a gyermek óvodába?

..... éves koráig

88 – jelenleg is óvodás

99 – NT

16. Felvették-e akkor az óvodába, amikor kérte?

1 – igen

2 – nem

9 – NT

17. Szokott-e a gyermeke számítógépet használni?

1 – igen → **17.a. HA IGEN:** Hol szokott számítógépet használni?

1 – az iskolában/óvodában

2 – teleházban, közösségi helyeken

3 – barátoknál, rokonoknál

4 – otthon

9 – NT

TÖBB VÁLASZ LEHET

2 – nem

9 – NT

18. Szokott-e a gyermeke internetet használni?

1 – igen → **18.a. HA IGEN:** Hol szokott internetet használni?

1 – az iskolában/óvodában

2 – teleházban, közösségi helyeken

3 – barátoknál, rokonoknál

4 – otthon

9 – NT

TÖBB VÁLASZ LEHET

2 – nem

9 – NT

6-17 ÉVESEK GYEREKEKRE

19. Hány éves korában kezdte el a gyerek az általános iskolát?

..... éves korában → **19.a. HA 7 ÉVESEN VAGY KÉSŐBB:** Mi volt ennek az oka?

- 1 – év-vesztes
- 2 – szülő kérése
- 3 – iskolaéretlen volt
- 4 – beteg volt
- 5 – egyéb ok, éspedig
- 9 – NT

TÖBB VÁLASZ LEHET!

0 – még nem iskolás

99 – NT

20. Valamilyen probléma miatt most vagy régebben járt-e kisegítő, felzárkóztató osztályba?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 9 – NT

21. Volt-e magántanuló, vagy eltanácsolták-e valamelyik iskolából?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 9 – NT

22. Ismételt-e évet az általános iskolában?

- 1 – igen **22.a. HA IGEN:** Hányszor? alkalommal
- 9 – NT

2 – nem

9 – NT

23. Mennyi volt a gyermek utolsó év végi tanulmányi átlageredménye?

Ha pótvizsgázott, mennyi volt a pótvizsga utáni tanulmányi átlageredménye?

..... ,

9 – NT

24. Hányadik osztályba jár jelenleg?

..... osztályba

88 – jelenleg nem jár iskolába → **ugrás a 29-re!**

99 – NT

25. Milyen tantervű osztályba jár?

- 1 – normál osztály/csoport
- 2 – gyógypedagógiai osztály/csoport
- 3 – tagozatos osztály/csoport, éspedig:
- 9 – NT

26. Jár-e jelenleg napközibe?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 9 – NT

27. Igénybe veszi-e az iskolai étkeztetést....

	Igen	nem	NT
a. iskolaévben	1	2	9
b. nyáron	1	2	9

28. **HA ÉTKEZIK AZ ISKOLÁBAN**

Az iskolai étkezéséért...

- 1 – a teljes összeget,
- 2 – az összeg egy részét, vagy
- 3 – semmit nem fizetnek?
- 9 – NT

28.a. A gyermek dohányzik-e?

- 1 – rendszeresen
- 2 – alkalmanként
- 3 – sohasem
- 9 – NT

28.b. A gyermek fogyaszt-e alkoholt?

- 1 – rendszeresen
- 2 – alkalmanként
- 3 – sohasem
- 9 – NT

29. Jár-e a gyermek valamilyen különóra (pl: sport-, zene-, színház-, táncóra), vagy tagja-e ilyen célú szervezetnek, egyesületnek?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 9 – NT

30. Milyen gyakran olvas a gyermek kedvtelésből?

- 1 – minden nap
- 2 – hetente néhány alkalommal
- 3 – havonta néhány alkalommal
- 4 – évente néhány alkalommal
- 5 – sohasem
- 9 – NT

31. Az elmúlt évben volt-e a gyermek valamelyik családtaggal, vagy a család szervezésében múzeumban, zenei vagy színházi előadáson? (KÉRDEZŐ: az iskolai szervezésű programokat ne számítsd!)

1 – igen

2 – nem

9 – NT

32. Ha a család együtt néz TV-t, meg szokták-e beszélni Önök a gyermekkel a látottakat?

1 – igen

2 – nem

8 – nincs TV-jük

9 – NT

32.a. Most arról kérdezzük, hogyan tölti gyermeke a szabadidejét. Mennyire jellemző, hogy a gyerekek a szabadidejében....

Mennyire jellemző, hogy...	teljesen jellemző	inkább jellemző	inkább nem jellemző	egyáltalán nem jellemző	NT
a. tv-t néz	4	3	2	1	9
b. számítógépezik	4	3	2	1	9
c. otthon játszik (egyedül, vagy testvéreivel)	4	3	2	1	9
d. szüleinek segít (háztartásban, üzletben stb.)	4	3	2	1	9
e. szervezett programon vesz részt	4	3	2	1	9
f. sportol, kirándul	4	3	2	1	9
g. barátaival, haverjaival találkozik	4	3	2	1	9
h. presszóba, bárba, kocsmába jár	4	3	2	1	9
i. csavarog, lődörög	4	3	2	1	9
j. egyáltalán nincs szabadideje	4	3	2	1	9
k. semmit sem csinál	4	3	2	1	9
l. egyéb tevékenységet végez	4	3	2	1	9

33. A gyermek számára biztosítottak-e az alábbiak?

HA NEM: Miért nem? (CSAK KÉRDEZD ÉS SOROLD BE!)

	Miért nem?					
	Igen	Nem	Nem engedhetik meg maguknak	Egyéb okok	NT	X
a. megfelelő hely tanulásra, házi feladat elkészítésére	1	2	1	2	9	X
b. íróasztal	1	2	1	2	9	X
c. minden, az iskola, óvoda által elvárt felszerelés	1	2	1	2	9	X
d. szótár	1	2	1	2	9	X
e. rendszeres szabadidős tevékenységben való részvétel (pl. sportolási lehetőség, ifjúsági programok)	1	2	1	2	9	X
f. fizetős iskolai kirándulásokon és programokon való részvétel	1	2	1	2	9	X
g. fizetett különóra (nyelv, zene, fejlesztő foglalkozás, sport, stb.)	1	2	1	2	9	X
h. zsebpénz	1	2	1	2	9	X

MINDENKITŐL

34. Talán korai még erről beszélni, mégis mit gondol, milyen iskolai végzettséget fog a gyermeke szerezni?

- 1 – legfeljebb 8 osztály
- 2 – szakiskola
- 3 – szakközépiskola
- 4 – gimnázium
- 5 – felsőfok
- 9 – NT

HA A GYEREK ÓVODÁBA JÁR

Most néhány kérdést szeretnék feltenni a gyermek jelenlegi óvodájáról.

35. Melyik óvodába jár a gyermek jelenleg?

..... (óvoda neve és települése)

9 – NT, NV

36. Mennyire jellemzők a gyermek jelenlegi óvodájára a következők?

	teljesen jellemző	inkább jellemző	inkább nem jellemző	egyáltalán nem jellemző	NT
a. Jók az óvónők.	4	3	2	1	9
b. Az óvodában figyelembe veszik a gyerek kéréseit, igényeit.	4	3	2	1	9
c. Partnernek tekintik a szülőket.	4	3	2	1	9
d. A szülők bekapcsolódhatnak a programok kialakításába, szervezésébe.	4	3	2	1	9
e. Jó a gyerekközösség.	4	3	2	1	9
f. A gyerek jól fejlődik.	4	3	2	1	9
g. Az óvoda berendezése, bútorzata megfelelő	4	3	2	1	9
h. Az óvoda játékokkal, eszközökkel való felszereltsége megfelelő.	4	3	2	1	9
i. Sok az erőszakos, verekedő gyerek.	4	3	2	1	9
j. Túlzsúfoltak a csoportok.	4	3	2	1	9

37. Mennyire jellemző az óvodára, hogy magas a roma gyerekek aránya?

- 1 – nagyon jellemző
- 2 – inkább jellemző
- 3 – inkább nem jellemző
- 4 – egyáltalán nem jellemző
- 9 – NT, NV

38. Véleménye szerint általában melyik jobb: ha egy óvodában a roma és a nem roma gyerekek egy csoportba, vagy ha külön csoportba járnak?

- 1 – ha egy csoportba járnak
- 2 – ha külön csoportba járnak
- 9 – NT

39. Kérem, saját szavaival mondja el, hogy mit tart az óvoda sikereinek, erősségeinek?

.....

.....

.....

40. És mit tart az óvoda hiányosságainak, fejlesztendő területeinek?

.....

.....

.....

HA A GYEREK ISKOLÁBA JÁR

Most néhány kérdést szeretnék feltenni a gyermek jelenlegi iskolájáról.

41. Melyik iskolába jár a gyermek jelenleg?

..... (iskola neve és települése)

9 – NT, NV

42. Mennyire jellemző az iskolában a drogprobléma, túlzott alkoholfogyasztás a gyerekek között?

- 1 – nagyon jellemző
- 2 – inkább jellemző
- 3 – inkább nem jellemző
- 4 – egyáltalán nem jellemző
- 9 – NT

43. Mennyire igazak a következő állítások a gyermek jelenlegi iskolájára?

	teljesen igaz	inkább igaz	inkább nem igaz	egyáltalán nem igaz	NT
a. Jók a pedagógusok.	4	3	2	1	9
b. Figyelembe veszik a gyerek kéréseit, igényeit.	4	3	2	1	9
c. Partnernek tekintik a szülőket.	4	3	2	1	9
d. A szülők bekapcsolódhatnak a programok kialakításába, szervezésébe.	4	3	2	1	9
e. Jó a gyerekközösség	4	3	2	1	9
f. A gyerek jól fejlődik.	4	3	2	1	9
g. Az iskola berendezése, bútorzata megfelelő	4	3	2	1	9
h. Az iskola eszközökkel való felszereltsége megfelelő.	4	3	2	1	9
i. Sok az erőszakos, verekedő gyerek.	4	3	2	1	9
j. Túlzsúfoltak az osztályok.	4	3	2	1	9

44. Mennyire jellemző az iskolára, hogy magas a roma tanulók aránya?

1 – nagyon jellemző

2 – inkább jellemző

3 – inkább nem jellemző

4 – egyáltalán nem jellemző

9 – NT, NV

45. Véleménye szerint általában melyik jobb: ha egy iskolában a roma és a nem roma gyerekek egy osztályba, vagy ha külön osztályba járnak?

1 – ha egy osztályba járnak

2 – ha külön osztályba járnak

9 – NT

46. Kérem, saját szavaival mondja el, hogy mit tart az iskola sikereinek, erősségeinek?

.....

.....

.....

47. És mit tart az iskola hiányosságainak, fejlesztendő területeinek?

.....

.....

.....

**KÖSZÖNJÜK, HOGY VÁLASZAIVAL SEGÍTETTE
MUNKÁNKAT!**